

Ekot av S:t Barthélemy: Historiebruk i Sveriges riksdag

En analys av riksdagsledamöternas motioner och betänkanden från 2001 till 2020*

Historia D för lärare: självständigt arbete i historiedidaktik, 15 hp, HT2023

Författare: Yusuf Akalin

Handledare: Ale Pålsson

Seminarieledare: Björn Furuhausen

Examinator: Björn Furuhausen

Ventileringsdatum: 12 januari 2024

*The Echoes of Saint Barthélemy: The Use of History in the Swedish Parliament - An Analysis of Parliamentary Motions and Committee Reports from 2001 to 2020

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 <i>Syfte och frågeställning</i>	2
1.2 <i>Teoretiska utgångspunkter: Historiebruk</i>	2
1.3 <i>Tidigare forskning</i>	5
1.3.1 Historiebruk i svensk politik och offentlighet	5
1.3.2 Svenskt perspektiv på: Historisk rättvisa och S:t Barthélemy	9
1.4 <i>Källmaterial och metod</i>	11
1.4.1 Källvärdering och den lagstiftandeprocessen	12
1.4.2 Metod	12
2. Undersökning	13
2.1 <i>Riksdagsmotioner</i>	14
2.1.1 Historiebrukstyper	14
2.1.2 Motionsyrkanden	17
2.1.3 Intressenternas partitillhörighet	19
2.1.4 Sammanfattning av delresultat	20
2.2 <i>Utskottsbetänkanden</i>	21
2.2.1 Historiebrukstyper	21
2.2.2 Utskottens överväganden utifrån identifierade argumenttyper	25
2.2.3 Utskottens partisammansättning	28
2.2.4 Sammanfattning av delresultat	30
3. Jämförelse av resultaten i dialog med tidigare forskning	30
4. Avslutande slutdiskussion	34
5. Käll- och litteraturförteckning	36
5.1 <i>Källmaterial</i>	36
5.1.1 Riksdagsmotioner	36
5.1.2 Utskottsbetänkanden	37
5.2 <i>Litteratur</i>	38
6. Bilagor	40
6.1 <i>Bilaga 1: Sammanställning av 13 riksdagsmotioner</i>	40
6.2 <i>Bilaga 2: Sammanställning av 13 utskottsbetänkanden</i>	41

1. Inledning

Denna uppsats utforskar ett ofta förbiset kapitel i svensk historia – Sveriges koloniala förflutna och dess koppling till S:t Barthélemy. Även om Sverige inte är känt som en betydande kolonialmakt i kvantitativ mening jämfört med andra europeiska stormakter, delar det likväl kvalitativa likheter i sitt koloniala agerande.¹ Den karibiska kolonin i svensk besittning var säregen såtillvida att ön behärskades under nästan hundra år av svensk överhöghet, vilket markerar en framstående period i svensk atlantisk karibisk historia. Kolonin tog visserligen intryck av andra kolonialmakter, men dess prägel kom inte att omsättas i sin fulla praktik.² Denna sanning står i skarp kontrast kring Sveriges roll som kolonialmakt om svårigheten att integrera denna del av historien i det moderna Sveriges självbild, ofta framställd som obefläckad av slaveriets och kolonialismens skuggor. Fredrik Thomasson påpekar att Sveriges koloniala förflutna drabbats av en dubbelglömska: ”en minnesförslut när det gäller koloniala missgärningar mot den svarta befolkningen – men också av den tid då Sverige trots sina ambitioner misslyckades med att bli en betydande kolonialmakt”.³ Denna klyfta mellan historisk verklighet och den romantiserade självbilderna blir tydlig i behandlingen av S:t Barthélemy, en del av svensk historia som ofta hamnar i historiens väntrum. Trots ökad uppmärksamhet kring den svenska kolonin under de senaste decennierna fortsätter den att vara en utmaning i den svenska historieuppfattningen. Detta återspeglas i de 13–14 riksdagsmotioner som inkommit under perioden mellan 2001–2020, med olika förslag som berör S:t Barthélemy. Dessa förslag innefattar att inkludera ämnet i skolans undervisning och läromedel, inrätta en nationell minnesdag för avskaffandet av det svenska slaveriet och att offentligt erkänna och be om ursäkt för Sveriges deltagande i slaveri och slavhandel. Samtliga av dessa motioner har avslagits, vilket reflekterar hanteringen av Sveriges koloniala förflutna i maktens korridor inom den politiska arenan.⁴

Uppsatsen tar avstamp i detta forskningsproblem. Med utgångspunkt i historiekursplanens betoning av undervisning i historiebruk, vilket gör ämnet relevant ur ett historiedidaktiskt perspektiv, fokuserar studien på de nämnda riksdagsdokumenten relaterade till S:t Barthélemy. Dessa dokument, trots att motionsyrkandena konsekvent avslagits, utgör basen för analysen av hur riksdagsledamöter använder historien i sin politiska argumentation och beslutsfattande. Genom att undersöka dessa riksdagsdokument syftar studien till att belysa hur Sveriges koloniala historia och dess kopplingar till S:t Barthélemy hanteras inom den svenska riksdagen. Ambitionen är att utforska historiebrukets inverkan på det samtida politiska beslutsfattandeprocessen genom att analysera hur de tillhörande utskottsbetänkandena bemöter motionärernas yrkanden med olika argumenttyper.

¹ Collste 2018, s. 104.

² Pålsson 2016, s. 230 och 233–234.

³ Thomasson 2022, s. 253.

⁴ Ibid., s. 252–253.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka riksdagsledamöternas historiebruk relaterat till Sveriges koloniala förflutna och dess kopplingar till S:t Barthélemy, såsom det framställs i 13 riksdagsmotioner och 13 utskottsbetänkanden. Studien avser att utforska och analysera dessa 26 riksdagsdokument för att belysa hur Sveriges koloniala historia har använts och diskuterats inom Sveriges riksdag mellan perioden 2001–2020. Vidare ämnar studien att identifiera och jämföra riksdagsledamöternas historieanvändning. För att uppnå detta har följande frågeställningar avfattats:

- (1) Vilka historiebrukstyper framträder i riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden, samt hur skiljer sig historiebruket mellan dem?
- (2) Vilka yrkanden framläggs av riksdagsmotionärerna och vilka politiska partier ligger bakom dessa yrkanden?
- (3) Hur motiverar utskotten sina överväganden för dessa yrkanden utifrån identifierade argumenttyper, och hur ser partisammansättningen ut i de olika utskotten som tar ställning till dessa motioner?

1.2 Teoretiska utgångspunkter: Historiebruk

Historiebruk, ett nyckelbegrepp inom historiedidaktiken, beskriver användningen av historia av olika aktörer i skilda sammanhang, ofta med syftet att uppnå specifika mål. Detta bruk kan vara antingen intentionellt eller funktionellt. Det förstnämnda är när aktörer medvetet använder historien för egna ändamål. Det sistnämnda är mer systemorienterat och fokuserar på hur historien fyller individuella eller kollektiva funktioner inom ett samhälle, antingen för att upprätthålla det nuvarande tillståndet eller för att främja förändring. Därmed varierar historiebruket på olika sätt i olika samhällen och tider avhängigt dess brukare.⁵ Klas-Göran Karlssons konceptualisering av historiebruk innefattar fyra centrala beståndsdelar: (1) brukaren av historien, exempelvis politiker; (2) det sätt på vilket historien används, såsom ideologiskt historiebruk; (3) den funktion historiebruket fyller, exempelvis politisering eller rationalisering; och (4) behovet av historiebruket, ofta relaterat till de rådande intressena, som att övertyga om eller omdefiniera en specifik historisk händelse.⁶

Uppdelningen framhäver historiebrukets komplexitet och mångfald i olika sammanhang. Med denna teoretiska grund, utgår studien från att olika former av historiebruk framträder i riksdagsdokumenten och att sättet historien används spelar en avgörande roll för det förmedlade

⁵ Karlsson 2014, s. 70–72.

⁶ Karlsson 2014 s. 72–80; Karlsson 1999, s. 57.

budskapet. Studien syftar till att utforska vilka former av historiebruk framträder i dessa dokument. Karlsson identifierar flera olika typer av historiebruk som kommer att tillämpas för att systematisera källmaterialet i analysen. I den nedanstående tabellen presenteras dessa olika historiebrukstyper följt av mer ingående beskrivningar kring respektive bruk.

Tabell 1. Karlssons typologi av historiebruk.

Behov	Bruk	Brukare	Funktion
Upptäcka, rekonstruera	Vetenskapligt	Historiker, historielärare	Verifiering, tolkning
Minnas	Existentiellt	Alla	Orientering, förankring
Återupptäcka	Moraliskt	Välutbildade, engagerade skikt	Rehabilitering, restaurering
Uppfinna, konstruera, övertyga	Ideologiskt	Intellektuella, politiska eliter	Legitimering, rationalisering
Glömma, fördölja	Icke-bruk	Intellektuella, politiska eliter	Legitimering, rationalisering
Illustrera, offentliggöra, debattera	Politiskt-pedagogiskt	Politiker, pedagoger	Instrumentalisering, politisering

Källa: Karlsson 2014, s. 72.

Vetenskapligt historiebruk, skiljer sig från andra historiebruk genom att det kräver särskild expertkunskap och förmågor från dess brukare, främst historiker och historielärare. Till skillnad från de övriga historiebruken, som ofta är utåtriktade och engagerar det bredare samhället, är det vetenskapliga historiebruket inåtvänt och fokuserar på vetenskapssamhällets interna logik. Detta innebär en noggrann verifiering och tolkning av källmaterialet, där syftet eller behovet primärt är att upptäcka och rekonstruera det förgångna utifrån ett historievetenskapligt förhållningssätt. Denna process speglar den historiska metoden, innefattande en systematisk empiristisk förhållning till historisk meningskonstruktion.⁷

Existentiellt historiebruk, vanligtvis riktat mot allmänheten och individen, kan även förekomma i vidare samhällssammanhang, inklusive hos stater som upplevt traumatiska historiska händelser. Detta bruk innefattar bearbetning av dessa händelser och högtidlighållande av traditioner. Dess uttryck varierar från nationella kollektiva minnen, där det kan bidra till att stärka sammanhållning och identitet, till grupper som minoriteter och enskilda individer. För individer kan detta innebära att minnas och bevara familjeminnen, medan det på gruppnivå kan handla om bearbetning av större tragedier som folkmord. Gemensamt för alla dessa nivåer är behovet av att minnas det förflutna, vilket är viktigt för både orientering och förankring av gemenskapen.⁸

Det moraliska historiebruket, ofta framfört av välutbildade och engagerade individer, framträder när tidigare försummade eller undertryckta orättvisor tas upp eller återupptäcks för att åstadkomma upprättelse och hålla maktavare ansvariga. Dessa historiska anklagelser, ofta riktade mot politiska ledare eller stater, leder vanligtvis till politisk respons. Bruket manifesteras i olika former, såsom filmer, böcker eller riksdagsmotioner, för att uppmärksamma tidigare förbisedda historiska

⁷ Karlsson 2014, s. 78–79; Zander 2001; Karlsson 1999, s. 55 och 58.

⁸ Karlsson 2014, s. 73; Karlsson 1999, s. 59.

missförhållanden. Dess funktion är att rehabilitera och återställa rättvisa före de begångna oförrätterna genom ansvarsutkrävande och kompensation.⁹

Ideologiskt historiebruk, ofta framfört av utbildade och skickliga historieberättare som intellektuella och politiska eliter, är vanligt inom alla politiska ideologier. Dess uttryck varierar, från att ena och stärka sammanhållningen till att polarisera och skapa splittring genom att stigmatisera vissa grupper som ”de andra”, vilka framställs som hinder för att uppnå ideologiska mål. Detta bruk kan vara aggressivt och högljutt, som i etnonationella konflikter under postkommunistisk tid, men det finns också en mer fredlig och konstruktiv sida som förmedlar mening, värde och sammanhang. Funktionen av detta historiebruk sträcker sig från att rationalisera genom att tillrättalägga historien i efterhand, ofta för att ge försvar för tidigare förtryck och våld, till att legitimera maktpositioner genom att förmedla meningssammanhang eller en idealiserad framtid.¹⁰

Icke-bruk av historia, till skillnad från det ideologiska historiebruket, är en mer frånvarande eller tystlåten och sublim form av historieanvändning. Det karaktäriseras av uteslutning av historiska element som inte passar in i det rådande narrativet eller maktordningen, ofta för att undvika att ifrågasätta en idealiserad självbild eller ”den stora berättelsen”. Icke-bruket opererar undvikande genom tystnad, ofta för att dölja kritiska röster och kontroversiella historier. I vissa fall undviker samhällen eller stater att inkludera historiska perspektiv i sin framtidsorientering, vilket kan tolkas som ett försök att forma en framtidsvision utan det förflutnas börda. Att förstå och analysera denna frånvaro av historiebruk kräver ett djupare historiekulturellt perspektiv, som kan avslöja vilka historiska element som borde ha inkluderats och vilken inverkan de potentiellt kunde haft.¹¹ Avstående från historiska perspektiv kan bero på två sammankopplade skäl. Det ena beror ofta på att det förflutna uppfattas som irrelevant eller oviktigt, vilket i förlängningen försvagar dess ställning i samhället. Det andra att icke-bruk av historia är ett medvetet beslut från makthavare och inflytelserika grupper som strävar efter att framställa sina ambitioner som nyskapande och fristående från historiska band.¹² Utifrån detta kan icke-bruk av historia delas in i två former: aktivt och passivt icke-bruk. Aktivt icke-bruk innebär ett medvetet val att undvika historiska händelser eller kontexter, vilket kan vara strategiskt för att fokusera på nutida frågor eller undvika kontrovers. Passivt icke-bruk, å andra sidan, kan bero på okunskap, omedvetet förbiseende eller brist på medvetenhet om historiens relevans. Det handlar inte om ett medvetet val per se, utan snarare en följd av begränsad kunskap eller fokus. Gemensamt för båda formerna är att det förflutna anses icke relevant eller ointressant, vilket leder till att det glöms bort eller fördöljs. Denna frånvaro av icke-bruk av historien är i sig ett ställningstagande om dess betydelse och prioritet.

⁹ Karlsson 2014, s. 73–74; Karlsson 1999, s. 59–60.

¹⁰ Karlsson 2014, s. 74–75; Karlsson 1999, s. 59–60.

¹¹ Karlsson 2014, s. 75; Zander 2001, s. 56.

¹² Zander 2001, s. 56–57; Karlsson 1999, s. 60.

Det politiskt-pedagogiska historiebruket framträder i politiska debatter, ofta genom att dra paralleller mellan nutida frågor och historiska händelser, där skillnaderna minimeras. Denna typ av historiebruk kräver inte nödvändigtvis historiska kunskaper, utan snarare en känsla för historiens värdeladdningar och politiskt omdöme för att undvika att bli kontraproduktivt. Huvudsyftet är inte kunskapsförmedling, utan att väcka uppmärksamhet och anmoda politiskt ställningstagande. Ett typiskt tillvägagångssätt är att jämföra en aktuell fråga (A) med en historisk händelse (B) som används för politiska syften, ofta med en negativ association. Som ett exempel på politiskt-pedagogiskt historiebruk kan nämnas Socialdemokraternas jämförelse av Jimmie Åkessons tal under Sverigedemokraternas landsdagar, där han talade om att riva ner moskéer som sprider antisvensk propaganda, med Nazitysklands retorik mot judar. Sådana jämförelser är ofta reduktionistiska och tenderar att trivialisera komplexa historiska händelser. Trots denna tendens kan historien även användas för att erbjuda lärdomar och vägledning i beslutsfattandeprocesser genom att belysa typfall och mönster. Ett exempel på detta kan vara jämförelsen mellan 1990-talskrisens ekonomiska situation med dagens ekonomiska utmaningar. I det politiskt-pedagogiska historiebruket ingår även politikernas ursäkter och erkännanden för historiska orättvisor och brott, där de agerar som representanter för institutioner och kollektiv snarare än på personlig grund. Dessa åtgärder, som ofta är svar på moraliskt historiebruk, syftar till att adressera samvets- och moralfrågor, samt involverar ibland löften om botgöring och kompensation. Exempel på detta är ursäkter från svenska ministrar för Sveriges agerande under andra världskriget eller för behandlingen av minoritetsgrupper, vilka utgör delar av en större strävan efter politisk rening och historisk upprättelse. Den underliggande idén är en slags politisk reningsprocess, där statsmakten och dess maktstrukturer rensas från spåren av dess problematiska historia för att underlätta nutida politiska frågor och samhällsutveckling.¹³

1.3 Tidigare forskning

Forskningsöversikten fokuserar på två teman som är relevanta för studiens ämnesområde: (1) Historiebruk i svensk kontext (2) Historisk rättvisa och S:t Barthélemy i svensk historieforskning. Varje tematisk genomgång avslutas med en sammanfattning som positionerar studien inom befintlig forskning.

1.3.1 Historiebruk i svensk politik och offentlighet

I början av 1980-talet stod historieämnet i den svenska skolan inför ett existentiellt hot. Under denna tid övervägdes det att avskaffa historieundervisningen som ett skolämne. Anledningen var

¹³ Karlsson 2014, s. 75–78.

att ämnet inte ansågs tillräckligt relevant, varken på politisk eller samhällsnivå, för att förstå det svenska samhället och dess framtidsutsikter. Emellertid skulle historieämnet undergå en vitalisering och ta en ny riktning under 1990-talet. Denna förändring sammanföll med Sovjetunionens kollaps och Berlinmurens fall. Dessa händelser markerade inte bara slutet på kalla kriget, utan också början på en ny era i världspolitiken. I Sverige ledde dessa förändringar, tillsammans med ett närmande till Europeiska unionen, framväxten av det multietniska samhället och en kris inom välfärdssamhället, till en förnyad uppmärksamhet på historieämnet. Denna utveckling gav upphov till nya begrepp inom historiedidaktiken, såsom historiemedvetande, historiekultur och historiebruk. Dessa begrepp bidrog till att omforma synsättet på hur historia kan förstås och användas.¹⁴ Historiebruk, som är en central del av historiedidaktiken, utgör ett nyckelbegrepp i uppsatsen. Begreppet, som sedan 1990-talet har varit etablerat inom historiedidaktisk forskning, omfattar en ny aspekt där skolelever förväntas reflektera över hur historia har använts och används.¹⁵ Även om uppsatsen anknyter till historiedidaktik och därmed betonar ett skolperspektiv, utvidgas fokus till att inkludera främst politikernas användning av historia och delvis den svenska offentligheten. Detta perspektiv är avsett att belysa hur riksdagspolitiker använder historien för att uppnå olika syften, vilket sträcker sig bortom skolvärlden.

Inom forskningsläget kring politikernas historiebruk har flera studier belyst hur historien används som ett verktyg för att legitimera politiska agendor, skapa nationell identitet, eller hantera komplexa samhällsfrågor. Ett exempel på detta är Niklas Ammerts studie som undersöker svenska partiledares användning av historiska referenser i debattartiklar i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet inför riksdagsvalet 2014. Resultaten visar att Alliansens partiledare ofta använde längre historiska perspektiv, exempelvis genom att åberopa 1930-talets krisår för att skapa en övertygande narrativ kring ekonomiska och politiska åtgärder samt arbetets betydelse. Folkpartiet framhävde den liberala samhällsmodellens värderingar genom historiska band med Finland, EU och NATO, baserat på erfarenheter från andra världskriget och det kalla kriget, medan Kristdemokraterna fokuserade på 1830-talets sjukvårdsorganisation i syfte att åstadkomma förändring. De rödgröna partierna fokuserade främst på det senaste decenniet, medan Sverigedemokraterna sällan använde historiska referenser. Socialdemokraterna och Miljöpartiet betonade nutida skol- och klimatfrågor, ofta med kritik mot den sittande regeringen, men utan att använda det förflutna som ett framträdande argument. Studien indikerar att partiernas regeringsställning påverkar deras historiebruk, där Alliansen, som styrde mellan 2004 och 2010, tenderade att vara mer positiv till sin egen regeringstid och knyta den till Sveriges långa tradition av fred och trygghet. Denna användning av historiebruk, antingen för positiv förankring eller negativt avståndstagande, speglar partiernas tidigare regeringsställning.¹⁶

¹⁴ Karlsson och Zander 2014, s. 7–9.

¹⁵ Ammert 2013, s. 34.

¹⁶ Ammert 2014, s. 5–11.

Ett annat perspektiv på politikens användning av historia presenteras i Åsa Linderborgs avhandling, som är en historiografisk undersökning som handlar om socialdemokratis historieskrivning från 1892 till 2000, med fokus på samspelet mellan historia, politik och ideologi. Den betonar historiemedvetandets roll i upprätthållandet av ideologisk hegemoni, där historieskrivningen fungerar som en meningsskapare och maktbevarare. Ett huvudresultat är att socialdemokratis rörelseintellektuella använde historieskrivningen som ett maktresurs för intern disciplinering och för att främja en socialliberal riktning. Studien visar också att socialdemokratis historieskrivning förändrats över tid och att partiets engagemang i historieskrivningen ökade när de blev en maktfaktor, motsägelsefullt mot tidigare uppfattningar om deras historieintresse. Socialdemokraterna anammade och anpassade delar av det konservativa och liberala historieärvet, vilket blev tydligt när partiet tog regeringsmakten. Denna dynamiska och aktiva historieanvändning tjänade som ett maktinstrument för att skapa identitet, legitimitet och auktoritet, samt för att stärka sammanhållningen inom partiet och arbetarrörelsen. Historieskrivningen blev ännu mer framträdande när partiet blev statsbärande, vilket illustrerar hur kampen om historien och dess hegemoni intensifierades och blev en allt viktigare del av deras politiska strategi. Efter 1970-talet, särskilt under 1990-talets nyliberala omvälvningar, utmanades socialdemokratis identitet, auktoritet och legitimitet. I denna kontext övergick historieskrivningen från att vara enhetlig till att bli alltmer fragmentiserad. Vilket innebar att olika socialdemokratiska företrädare använde historien för att framhäva sina egna ideologiska ståndpunkter och personliga agendor.¹⁷

Som en fortsättning på temat utforskar Ulf Zanders avhandling historieförmedling och historieproduktion, fokuserad på hur olika grupper inklusive historiker och offentliga aktörer förmedlar och producerar historia. Avhandlingen syftar till att undersöka användningen av svensk historia från 1900 till 2000 inom offentligheten, och analyserar offentliga debatter om svensk historia. Den granskar också de politiska, sociala och kulturella processerna i Sverige som påverkat dessa debatter, samt de bakomliggande föreställningarna och värderingarna.¹⁸ Studien framhåller flera intressanta resultat, däribland att historiebruket i Sverige ofta påverkas av internationella konjunkturer, inrikespolitiska händelser, samt kulturella och inomvetenskapliga trender. Detta historiebruk, i termer av historiemedvetande reflekterar i sin tur på den svenska samhällets självförståelse, tolkningar av det förflutna och förväntningar på framtiden: ”vårt bruk av det förflutna avhänger av var vi tycker oss stå i nuet och vart vi vill gå i framtiden”.¹⁹

Det långa tidsperspektivet synliggör fyra huvudlinjer i Sveriges historiebruk. Dessa linjer belyser historiebrukens förekomst och framträdande roller över tid, vilket ger en förståelse för de förändringar det svenska samhället har genomgått i samband med dessa olika historieanvändningar.

¹⁷ Linderborg 2001, s. 10, 326, 455–457, 460, 472 och 486.

¹⁸ Zander 2001, s. 15–20.

¹⁹ Ibid., s. 460–461.

Den första huvudlinjen under 1900-talet var präglad av ett vetenskapligt och ideologiskt historiebruk med en nationell inriktning. Fosterländskhet och framhävandet av svensk identitet och progressivitet var centralt. Interaktionen mellan politikernas och historikers roller var vanlig, där historiebruket ofta användes för att betona svenska nationens storhet, genom att lyfta fram nationella föredömen och kollektiva minnen. Under 1930-talet framträdde den andra huvudlinjen, där en övergång från fosterländskhet till demokrati skedde. Det ideologiska historiebruket legitimerade demokratin uppgång och socialdemokratin konsolidering av makten. Nationalismens betydelse minskade, medan demokratiska värden blev centrala, vilket resulterade i en ersättning av det national-ideologiska med ett demokratiskt-ideologiskt historiebruk. Efter andra världskriget markerade den tredje huvudlinjen ett ökat icke-bruk av historia inom socialdemokratins. Denna period kännetecknades av en orientering från det historiska till det nutida, med en framträdande framtidstro. Trots närvaron av monument och utställningar som hyllade arbetarrörelsens bidrag, dominerade ett medvetet icke-bruk av historia. Fokus skiftade från historien till framtiden som den främsta vägledningen, denna förändring avspeglas i de omfattande moderniseringarna av det svenska stads- och kulturlandskapet. Den fjärde huvudlinjen, det moraliska historiebruket som utvecklades under efterkrigstiden, drevs främst av intellektuella och författare. Det representerar en reaktion mot tidigare dominerande national-ideologiska historiebruket, med fokus på att återupptäcka och rehabilitera marginaliserade grupper från historieskrivningen. Det moraliska historiebruket, som framhäver ”historien underifrån”, har vuxit sig allt starkare och blivit en vanligare del av den offentliga diskursen.²⁰

Det moraliska historiebrukets framträdande inom socialhistorien kan förklaras delvis genom den politiska radikaleringen under vänstervågen, vilket ökade intresset för aktuella globala frågor som utvecklingen i tredje världen och Vietnamkriget. Den rådande demokratiska överideologin, som betonar alla människors lika värde, då som nu, främjade ett intresse för ”historien underifrån”. Denna riktning innefattade forskning om tidigare förbisedda eller marginaliserade grupper, bidragande till att fylla kunskapsluckor och skapa förståelse för olika identiteter och historiska processer. Det moraliska historiebruket kännetecknas av sitt bidrag till en bredare och mer inkluderande historieskrivning.²¹

Forskningsläget kring politikernas användning av historia är mångfacetterat och har utforskats ur olika perspektiv. Studien fokuserar på hur politiker inom riksdagssammanhang använder historien för att uppnå specifika mål. Ammerts forskning belyser att politiker från olika politiska block tenderar att använda historia på skilda sätt. Borgerliga partier, tidigare kända som Alliansen, tar ofta längre historiska perspektiv, medan de rödgröna fokuserar mer på händelser från de senare decennierna och samtida samhällsfrågor. Denna skillnad i historieanvändning beroende på politisk tillhörighet kan ge insikter i studiens källmaterial. Linderborgs forskning visar att socialdemokratin

²⁰ Ibid., s. 468–470.

²¹ Ibid., s. 385 och 397–398.

identitet och legitimitet genomgick en kris efter de nyliberala omvälvningarna på 1990-talet, vilket ledde till en övergång från en monolitisk till en mer fragmenterad historieskrivning inom partiet, där olika företrädare argumenterade för sin egen ideologiska linje. Detta perspektiv blir relevant i analysen, där majoriteten av de undersökta riksdagsmotionerna och utskottsbetänkandena kommer från socialdemokratiska politiker. Zanders arbete kompletterar detta genom att belysa hur historiebruk i Sverige påverkas av internationella konjunkturer och kulturella trender. Hans analys av skiftningar i svenskt historiebruk, från ett ideologiskt-demokratiskt till ett ökat icke-bruk av historia efter andra världskriget, följt av en utveckling mot ett moraliskt historiebruk som betonar alla människors lika värde, ger viktiga insikter för att förstå riksdagspolitikernas nutida historieanvändning. Dessa forskningsperspektiv i relation till uppsatsen erbjuder en grund för att utforska och diskutera hur politiker använder historia i riksdagen.

1.3.2 Svenskt perspektiv på: *Historisk rättvisa och S:t Barthélemy*

Denna uppsats fokuserar på riksdagspolitikernas historiebruk, men det är även motiverat att kortfattat beröra två andra relevanta teman som är framträdande i källmaterialet: historisk rättvisa och S:t Barthélemy.

Göran Collstes arbete om kolonialismens historia och dess långsiktiga konsekvenser betonar vikten av rättvisa, ansvar och gottgörelse för historiska övergrepp och bestående orättvisor. Han analyserar historiska händelser och samhällsaktuella politiska frågor ur ett etiskt och moraliskt perspektiv, betonande behovet av gottgörelse från västvärlden för koloniala handlingar. Collste framhäver att även om Sveriges kvantitativa inblandning i kolonialismen var mindre jämfört med större europeiska imperier, var dess kvalitativa delaktighet i koloniala strukturer jämförbar. Han argumenterar att Sverige hade ambitionen men inte förmågan att utveckla ett kolonialvälde och framhåller vikten av att erkänna och hantera detta historiska ansvar. Således framhålls att konceptet gottgörande rättvisa är relevant även i ett svenskt sammanhang.²² Detta koncept relaterar till kolonialismens efterverkningar och kravet på historisk rättvisa, innebärande att det har både en tillbakablickande och en framåtblickande dimension. För att uppnå gottgörande rättvisa, betonar Collste fyra villkor: (1) erkännande och ursäkt från förövaren, (2) kompensation för de skador som övergreppet medfört, (3) löften om att liknande handlingar inte ska upprepas, och (4) etablerandet av en relation mellan förövare och offer präglad av ömsesidig respekt. Denna förståelse av gottgörande rättvisa erbjuder en viktig ram för att hantera kolonialismens historiska och nutida effekter.²³

²² Collste 2018, s. 12, 16, 97, 104 och 181.

²³ Collste 2012, s. 8–10.

Fredrik Thomassons bok om S:t Barthélemy ger en unik inblick i afro-karibiska invånares levnadsvillkor under svenskt kolonialstyre, ett perspektiv som tidigare forskning ofta förbiset. ²⁴ Genom granskning av rättsprotokoll belyses de svartas livsbetingelser, samtidigt som protokollens förmåga problematiseras att heltäckande skildra kolonialsamhället. Thomassons arbete uppvisar tidigare outforskade aspekter av det sociala livet under kolonialtiden, vilket visar på ett rikt och komplex socialt liv i kolonin under svensk överhöghet. ²⁵

Thomasson diskuterar graden av svenskhet i kolonin S:t Barthélemy, där en minoritet svenskar stod mot en majoritet av franska invånare och andra nationaliteter, inklusive slavar. Majoriteten, inklusive slaverna, blev svenska medborgare genom naturalisering, lockade av förmånliga villkor. Slaverna var rättsligt sett svenska, vilket placerar ett historiskt ansvar på Sverige för behandlingen av slavbefolkningen. Thomasson understryker att Sverige styrde kolonin oinskränkt, med svenska tjänstemän och ämbeten. Myndigheterna i Stockholm var välinformerade om händelserna på ön. Således konstateras att frågan om kolonins svenskhet är irrelevant mot bakgrund av Sveriges mål med kolonin: att förbättra sin ekonomi och delta i den europeiska expansionspolitiken. Sverige var en typisk kolonialmakt i Karibien, där syftet var att dra nytta av slaveriet och kolonihandeln. ²⁶

Han belyser även forskningsbristen kring S:t Barthélemys historia, delvis beroende på att Sverige överlät arkiven till Frankrike. Detta indikerar en tidig historisk avskrivning av den svenska karibiska kolonin vilket signalerar en brist på historiskt intresse för denna del av Sveriges historia. Det dröjde nästan ett sekel innan svenskar började utforska detta arkiv, och intresset kom främst från amatörhistoriker snarare än universitetsforskare. Vidare diskuterar han Sveriges roll jämfört med andra kolonialmakter, konstaterande att Sverige följde en liknande praxis som andra karibiska kolonialmakter i behandlingen av den svarta befolkningen. Även om Sveriges delaktighet i de grövsta brotten begränsades av dess oförmåga att etablera en lönsam plantageekonomi, fanns en tydlig ambition att engagera sig i kolonial expansion. ²⁷

Uppsatsen fokuserar huvudsakligen på riksdagspolitikernas historiebrik, men teman som Collstes gottgörande rättvisa och S:t Barthélemy är också relevanta, eftersom de speglar motionärernas yrkanden om historiskt ansvar. Thomassons forskning om S:t Barthélemy ger anledning till att undersöka om det råder en brist på historiskt intresse för denna del av Sveriges historia i utskottsbetänkandena och om så är fallet hur detta uppvisas inom betänkandena. Särskilt relevant är begreppet 'dubbelglömska', som innefattar dels en försummelse av koloniala övergrepp mot den svarta befolkningen, dels en tid då Sverige, trots ambitioner, misslyckades med att bli en betydande kolonialmakt. Denna dubbelglömska, i kontrast till det moderna Sveriges självbild som obefläckad

²⁴ Thomasson 2022, s. 17; Pålsson 2016, s. 36; Wilson 2016, s. 16–18.

²⁵ Thomasson 2022, s. 17–18.

²⁶ Ibid., s. 19–21.

²⁷ Thomasson 2022, s. 22 och 252; Wilson 2016, s. 257–258.

av slaveriets och kolonialismens skuggor, kan ge viktiga insikter i hur historiskt ansvar och kolonialt förflutet hanteras i politiska dokument.

1.4 Källmaterial och metod

Källmaterialet för denna studie består av 26 officiella riksdagsdokument från Sveriges riksdag, tillgängliga via riksdagens webbplats, riksdagen.se. Dessa dokument omfattar två huvuddelar: (a) 13 motioner (b) 13 tillhörande utskottsbetänkanden. Tillsammans ger dessa dokument insikt i den politiska diskussionen om Sveriges koloniala förflutna, med särskilt fokus på den tidigare svenska kolonin S:t Barthélemy. En noggrann sökprocess genom riksdagens sökfunktion, med användning av filter för dokumenttypen 'Motioner' och sökordet 'Barthélemy', resulterade i identifieringen av 22 dokument relaterade till ämnet. Av dessa valdes 13 motioner och korresponderande utskottsbetänkanden ut för vidare analys, utifrån dess relevans för uppsatsen. De resterande nio dokumenten har uteslutits från urvalet. Dessa inkluderar sju motioner från perioden 1867 till 1882, en motion från 2012 där omnämmandet av S:t Barthélemy är begränsat och främst avser nutida händelser i Nordafrika och Sahelområdet, samt en aktuell motion från 2023 som fortfarande är under behandling. Härnäst behandlas de 26 riksdagsdokumenten, följt av källvärdering, och avslutningsvis beskrivs den lagstiftandeprocessen för att kontextualisera källmaterialet.

Varje riksdagsmotion innehåller en titel, ett eller flera yrkanden till riksdagsbeslut, en motivering, samt information om inlämnande ledamöters namn och partitillhörighet. Motionerna tilldelas även ett unikt diarienummer och fördelas till ett specifikt utskott baserat på ämnesområde. Ett exempel är mot. 2002/03:Ub396, 'Undervisning om slavhandeln', inlämnad av Joe Frans (s). Denna motion, som yrkar på att olika länders deltagande i slavhandeln över Atlanten ska belysas i undervisningen, tilldelades utbildningsutskottet.²⁸

Utskottsbetänkandena, som likt riksdagsmotionerna har diarienummer och titel, exempelvis bet. 2007/08:KrU6 'Museer', skiljer sig i struktur, uppbyggnad och längd från motionerna. Varje betänkande inleds med en sammanfattning som anger antalet motionsyrkanden, inkluderande årtal och en kort beskrivning av dessa. I sammanfattningen anges även, vid förekomst, antal reservationer och särskilda yttranden, samt utskottets förslag till riksdagsbeslut. Vidare framgår i betänkandet vilka ledamöter som deltagit i beslutet, utskottets partisammansättning och vem som är ordförande.

²⁸ Det bör noteras att i denna uppsats följs *Myndigheternas skrivregler* 2009, s. 109–111, när det gäller användningen av förkortningar av riksdagsdokumenten.

1.4.1 Källvärdering och den lagstiftandeprocessen

En viktig utgångspunkt i källvärderingen har varit att det är tydligt kopplat till studiens frågeställningar och värderas utifrån de svar som söks. Som tidigare framgått baseras denna studie på officiella riksdagsdokument, vilka är primärkällor skapade av ledamöter eller utskott och erbjuder förstahandsinformation om politiska förslag och beslut. Deras äkthet är obestridlig, men det är viktigt att notera att dokumenten kan återspegla subjektiva åsikter och ställningstaganden som är beroende eller påverkade av rådande politiska strömningar, opinionslägen och ledamöternas personliga eller partirelaterade ståndpunkter. Tidsaspekten är tydlig genom dokumentens datering. Även om riksdagsledamöter kan ha egna intressen i sina motioner, balanseras detta genom riksdagens struktur: den politiska representationen i utskotten speglar riksdagens partifördelning, och riksdagens öppna och transparenta arbete möjliggör offentlig granskning. För att motverka partiskhet finns flera mekanismer: Riksdagsledamöter är bundna av etiska riktlinjer och regler som syftar till att upprätthålla integritet och motverka partiskhet. Beslut kräver stöd från en majoritet i riksdagen, vilket bidrar till en bredare konsensus. Dessa faktorer hjälper till att motverka partiskhet, men det är viktigt att fortsätta med en kritisk granskning av riksdagens arbete för att säkerställa dess rättvisa och opartiskhet.²⁹

En genomgång av lagstiftningsprocessen är relevant för att fullständigt beskriva den politiska kontext där motionsyrkanden och utskottsbetänkandena ingår. Denna cykliska process sträcker sig från inlämning av motionsförslag, via utskottsöverväganden, till slutliga riksdagsbeslut. Motioner, som är lagförslag från en eller flera riksdagsledamöter, hanteras av relevanta riksdagsutskott baserade på ämnesområdet. Utskottens sammansättning reflekterar partiernas storlek i riksdagen, och dessa utskott granskar motionerna i förhållande till befintlig lagstiftning och tidigare ställningstaganden. Utskottsledamöterna diskuterar förslaget och utformar ett utskottsbetänkande, som sedan presenteras för riksdagen. Riksdagsledamöterna röstar sedan om betänkandet, där utskottsmajoritetens förslag oftast antas i riksdagsbesluten eftersom utskottens sammansättning speglar riksdagens partifördelning.³⁰

1.4.2 Metod

Den metodologiska ansatsen baseras på en innehållsanalys som omfattar både kvalitativa och kvantitativa inslag. Inom det kvalitativa perspektivet för analysen av riksdagsmotioner läggs särskilt fokus på historiebruk, där kategoriseringen sker enligt Karlssons teoretiska ramverk och tidigare forskning. Denna del av analysen syftar till att tolka och förstå hur de olika historiebrukstyperna framträder i motionerna, med medvetenhet om att historiebruk ofta inte är entydigt, utan kan

²⁹ Riksdagen, Uppförandekod för ledamöter.

³⁰ Riksdagen, Allmänna motionstiden; Beslut om lagar; Så arbetar utskotten; Debatter och beslut i kammaren; Nationalencyklopedin, Motioner; Utskott.

variera och överlappa, vilket tidigare forskning visat på.³¹ Analysen av utskottsbetänkanden följer ett liknande mönster men med vissa modifikationer. Här innefattar det kvalitativa arbetet i enlighet med motionerna en analys av vilka historiebrukstyper som förekommer med viss fördjupning, samt identifiering av argumenttyper utifrån utskottets överväganden. I det kvantitativa elementet kvantifieras data för riksdagsmotioner, såsom antal yrkanden, typer av yrkanden, partitillhörighet, och förekomsten av olika typer av historiebruk. För utskottsbetänkanden gäller samma principer för historiebruk om än med viss fördjupning. Skillnaden ligger i kvantifieringen av identifierade argumenttyper baserade på utskottets överväganden och dess partisammansättning. Denna metod ger möjlighet att identifiera mönster och trender i både riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden, vilket kompletterar den kvalitativa analysen. Genom att kombinera dessa två metoder uppnås en mer helhetsförståelse av källmaterialet.

Eftersom de båda riksdagsdokumenten skiljer sig åt i dess struktur och uppbyggnad har detta motiverat utvecklingen av separata analyskeman. Processen inleddes med en noggrann närläsning för att uppnå en grundläggande förståelse av materialet, varefter kategorier konstruerades baserade på observationer och Karlssons historiebrukstypologi. Dessa kategorier tillämpades sedan metodiskt för att systematisera analysen.³² I undersökningen av motionerna identifierades yrkanden, politiska partier och historiebruk. För utskottsbetänkandena omfattade utforskandet utskottets argumenttyper, partisammansättning och historiebruk. Efter bearbetandet och identifiering av återkommande teman sammanställdes resultaten enligt ett definierat analyschema för respektive källmaterial.

Tabell 3. Analyschema för riksdagsmotioner.

Kategorier	Beskrivning
Yrkande	Vilka förslag framläggs?
Politiska partier	Vilka är intressenterna?
Historiebruk	Vilka typer av historiebruk förekommer?

Tabell 4. Analyschema för utskottsbetänkanden.

Kategorier	Beskrivning
Utskottets överväganden/Argumenttyper	Vilka ställningstaganden och/eller förslag till riksdagsbeslut gör utskotten för olika motioner? Vilka argumenttyper identifierades?
Utskottets partisammansättning	Hur ser de olika utskottens partisammansättning ut?
Historiebruk	Vilka typer av historiebruk förekommer?

2. Undersökning

Resultaten av den empiriska undersökningen presenteras i detta avsnitt, inledningsvis med en analys av riksdagsmotioner, sedan utskottsbetänkandena, följt av sammanfattningar för varje del.

³¹ Karlsson 2014, s. 70–72; Zander 2001, s. 15–20 och 460–461; Karlsson 1999, s. 57.

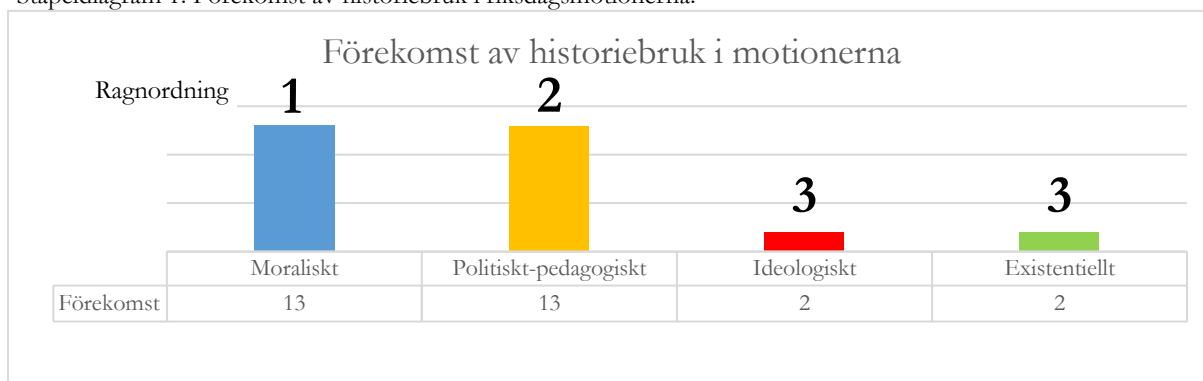
³² Sjögren 2022, s. 88–91.

2.1 Riksdagsmotioner

2.1.1 Historiebrukstyper

- Vilka historiebrukstyper förekommer i riksdagsmotionerna?

Stapeldiagram 1. Förekomst av historiebruk i riksdagsmotionerna.

Källa: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2006/07:U213; 2007/08:Kr217; 2007/08:Kr348; 2010/11:K365; 2010/11:Kr328; 2012/13:K255; 2012/13:Kr317; 2014/15:141; 2020/21:387.

Av de totalt 13 undersökta riksdagsmotionerna var moraliskt historiebruk det mest framträdande, tätt följt av politiskt-pedagogiskt historiebruk, vilka båda förekom nästan i samtliga motioner. Ideologiskt och existentiellt historiebruk, som intar en delad tredjeplats, var endast närvarande i två av motionerna. De övriga historiebruken kunde inte identifieras på ett tydligt framträdande sätt.

Moraliskt historiebruk, som syftar till att återuppväcka och uppmärksamma tidigare negligerade historiska orättvisor för att rehabilitera historiska oförrätter, löper som en genomgående röd tråd i samtliga motioner. Exemplifiering av detta historiebruk kan sammanfattas med tre följande citat:

Slavhandeln är något som hela det mänskliga släktet bör ta ansvar för och låta det vara en källa för värnet om de mänskliga rättigheterna. Här i Sverige måste vi kunna föra en objektiv diskussion om hela vår historia och ta lärdom av de delar där alla människors lika värde inte respekterats. Insikten om detta och kunskap om detta bör vara en självklar del i undervisningen. Det skulle nämligen vara den värdigaste formen av ansvarstagande och ett uttryck av respekt för det enorma lidande slavhandeln orsakat.³³

Det är betydelsefullt att Sverige nu gör upp med sitt fläckade förflutna inom detta område. Faktum är att väldigt lite gjorts – för att inte säga inget – för att klargöra att Sverige varit iblandat i och medansvarigt för denna kränkande och ovärdiga människohandel. Regeringen bör ta initiativ till att klargöra och erkänna dessa förhållanden.³⁴

På det internationella planet har Sverige varit den tystaste att erkänna sin roll i den transatlantiska slavhandeln. Till skillnad från de flesta före detta europeiska slavhandelsländer har Sverige till exempel inte bidragit till FN:s fond för att upprätta ett minnesmärke vid FN-högkvarteret för slaveriets och den transatlantiska slavhandelns offer.³⁵

³³ mot. 2002/03:Ub396.

³⁴ mot. 2006/07:U213.

³⁵ mot. 2010/11:Kr328.

Dessa citat belyser tydligt det moraliska historiebrukets fokus i riksdagsmotionerna, där ett återuppväckande av tidigare undertryckta historiska orättvisor och ett ansvarstagande för det förflutna framhålls, i linje med Collstes kriterium på gottgörande rättvisa; om ett erkännande och kompensationskrav genom utbildningskampanjer och minnesdagsprojekt liksom löften om bättring inom området.³⁶ Genom att framhäva behovet av erkännande och kunskapsspridning visar motionärerna en tydlig strävan efter att åstadkomma upprättelse och främja mänskliga rättigheter.

Det politiskt-pedagogiska historiebruket kan sammanfattas med följande citat:

Kristallnatten har blivit en viktig dag för att minnas och hedra offren för nazisternas illdåd. Men dagen handlar lika mycket om att manifesteras mot nynazism och rasism i dagens samhälle. På Hiroshimas minnesdag påminns vi inte bara om det fruktansvärda som hände utan även om upprustning och kärnvapenhot i vår egen tid. Internationella kvinnodagen ger anledning att minnas och hedra alla kvinnor som förtryckts genom historien. Men dagen är minst lika mycket en manifestation mot kvinnoförtryck i vår egen tid, både i världen och i Sverige. En nationell svensk dag till minne av slaveriets avskaffande skulle kunna få stor betydelse. Den 9 oktober 1847 frigavs den siste slaven i svensk ägo på ön Saint Barthélemy, dåvarande svensk koloni.³⁷

Genom att förstå och erkänna den historiska rasismen kopplad till kolonialismen förstår vi bättre den rasism som finns i samhället i dag. Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln är något som knappast berörs i skollböcker i historieämnet. På universitet och högskolor behandlas detta knappt heller och det finns mycket liten forskning i ämnet.³⁸

Det politiskt-pedagogiska historiebruket är framträdande i riksdagsmotionerna, där motionärerna ofta drar paralleller mellan nutida frågor och historiska händelser. Syftet är att uppmärksamma och främja politiskt ställningstagande, som exempelvis införandet av en svensk nationell minnesdag för slaveriets avskaffande. Detta historiebruk innebär även en process av självrannsakan där Sveriges historiska agerande granskas retrospektivt. Syftet är att göra upp med det förflutna och bidra till en positiv framtida samhällsutveckling, vilket inkluderar krav på mer forskning inom ämnet och ökad förståelse för mänskliga lidanden. Det visar även på den överlappning som existerar mellan olika historiebrukstyper, där både det moraliska och existentiella historiebruket samt aspekter av gottgörande rättvisa framkommer.

Som tidigare nämnt delar det ideologiska och existentiella historiebruket en tredjeplats. Dessa har inte varit lika framträdande som de ovannämnda. Denna observation kan delvis förklaras utifrån tidigare forskning, som betonar att olika historiebrukstyper ofta samexisterar och inte alltid kan kategoriseras som helt separata eller distinkta typer. Som tidigare påvisats förekommer de ofta på en glidande skala, där flera typer av historiebruk kan sammanträffa. Nedan presenteras exempel först på det ideologiska och därefter existentiella historiebruket, vilka illustrerar denna glidning:

Slaveri – att man kan räkna människor som egendom – förekom i det antika samhället. Under feodalismen avlöstes slaveriet av livegenskap. Människor bands till ett gods, där de tvingades leva

³⁶ Collste 2012, s. 8–10.

³⁷ mot. 2007/08:Kr217.

³⁸ mot. 2014/15:141.

hela sitt liv. Om en ny jordägare övertog godset följde de livegna bönderna med jordegendomen. Ägandeformerna var olika men i båda fallen handlade det om exploatering av människors arbetskraft. Slaveriet – människor som egendom – återkom som en del i det moderna kapitalistiska produktionssättet. [...] Ett modernt kapitalistiskt industrisamhälle vill dessutom ha rörlig arbetskraft, inte vara ägare till de människor som är bärare av den.³⁹

Betydelsen av historiska minnesdagar ska inte underskattas. Syftet är att minnas och hedra offren. Men även att protestera mot liknande saker som händer i vår egen tid.⁴⁰

I det förstnämnda citatet överlappar det politisk-pedagogiska och ideologiska historiebruket. I det förra genom att paralleller dras med samtida respektive historiska element för att legitimera politiska poänger. I det senare framförs en indirekt kritik mot det kapitalistiska produktionssättet och kolonialmakternas exploatering ur ett historiskt perspektiv, vilket stärker och övertygar om motionärernas ideologiska ståndpunkt samtidigt som det utmanar motsatta synsätt. I det andra citatet observeras likaledes en glidning mellan det moraliska och det existentiella historiebruket. I detta sammanhang framträder ett behov av att vörda och minnas offren, vilket fyller funktionen att skapa en förankring i det förflutna och bidrar till rehabilitering som sträcker sig in i nuet och framtiden.

Det vetenskapliga historiebruket och icke-bruket av historien har inte kunnat identifieras i de undersökta riksdagsmotionerna. Det förstnämnda kan delvis förklaras utifrån motionernas politiska kontext. Politiska arenor som Sveriges riksdag tenderar att vara utåtriktade och fokusera på att engagera det bredare samhället, i kontrast till det sistnämnda som är mer inåtvänd och orienterat mot akademiska forum. Det vetenskapliga historiebruket inriktar sig på att verifiera, tolka och rekonstruera historiska skeenden med ett empiristiskt förhållningssätt och stränga vetenskaplighetskrav. Detta skiljer sig markant från den politiska skådeplatsen, där ledamöter primärt syftar till att framföra och genomdriva politiska ståndpunkter, snarare än att följa vetenskapliga praxis och kriterier.

Identifieringen av icke-bruk av historien i riksdagsmotionerna är en komplex verksamhet, eftersom det innebär att uppmärksamma frånvaron snarare än det explicit närvarande. Till skillnad från det mer tydliga ideologiska historiebruket tar icke-bruk av historia en tystlåten eller subtil form, vilket inte direkt framgår i motionerna. En central premiss för uppsatsen är att alla motioner på något sätt ska beröra S:t Barthélemy eller Sveriges koloniala förflutna. Eftersom samtliga riksdagsmotioner uppfyller detta kriterium, blir icke-bruket av historien i detta sammanhang mindre relevant för analysen.

I riksdagsmotionerna dominerar moraliskt och politiskt-pedagogiskt historiebruk, där dessa ofta kombinerade former även innehåller inslag av, om än marginellt, ideologiska och existentiella bruk. Ett tydligt intentionellt historiebruk framträder, där motionärerna använder Sveriges koloniala

³⁹ mot. 2001/02:U220.

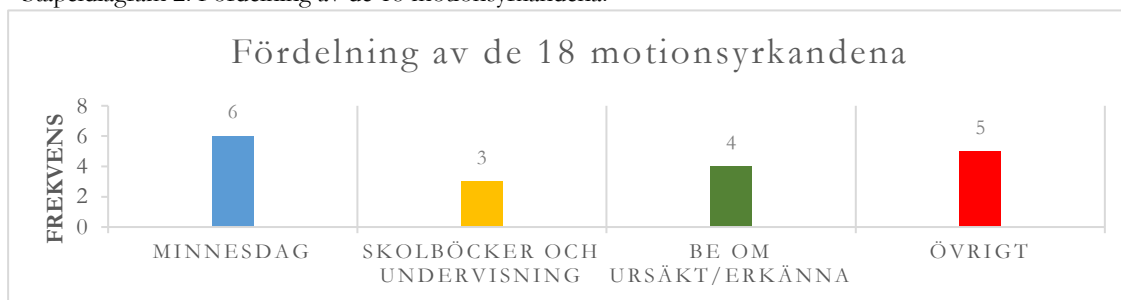
⁴⁰ mot. 2010/11:K365.

förflutna och relationen till S:t Barthélemy medvetet för att uppnå specifika politiska mål. Exempel på detta är framhävandet av kolonialhistoriens specifika aspekter, såsom behovet av officiella ursäkter eller inrättandet av minnesdagar, i syfte att påverka lagstiftning och öka medvetenheten. Samtidigt uppvisar motionärerna ett funktionellt historiebruk, där historien används för att fylla bredare samhällsliga behov. Detta inkluderar att framhäva kolonialhistorien för att främja nationell reflektion, stärka en inkluderande nationell identitet eller använda den som ett verktyg i globala diskussioner om mänskliga rättigheter. Genom detta används historien som ett medel för att stärka samhällets kollektiva förståelse och adressera aktuella frågor. Denna dynamik i historiebruket kombinerar således motionärernas individuella intentioner med historiens bredare funktioner för att driva politiska mål och åstadkomma förändring, vilket återspeglar hur olika perspektiv på historieanvändning samverkar i politiskt syfte.

2.1.2 Motionsyrkanden

- Vilka yrkanden framläggs av riksdagsmotionärerna?

Stapeldiagram 2. Fördelning av de 18 motionsyrkandena.

Källa: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2006/07:U213; 2007/08:Kr217; 2007/08:Kr348; 2010/11:K365; 2010/11:Kr328; 2012/13:K255; 2012/13:Kr317; 2014/15:141; 2020/21:387.

Analys av 13 riksdagsmotioner visade att de innehöll totalt 18 yrkanden, vilka indelats i fyra kategorier. 'Minnesdag' var den mest förekommande kategorin, följt av 'Övrigt', 'Be om ursäkt/erkänna' samt 'Skolböcker och undervisning'. Som tidigare nämnts kan en motion innehålla en eller flera yrkanden. Enstaka motion innehöll tre yrkanden, medan tre motioner innefattade två yrkanden vardera, och de återstående nio motionerna hade ett enskilt yrkande var.

I 'Minnesdagar'-kategorin ingår totalt sex motioner som föreslår att uppmärksamma slaveriets avskaffande. Ett framträdande exempel är förslaget om: "inrättandet av en nationell dag till minne av slaveriets avskaffande".⁴¹ Ett annat förslag innefattar att utse en specifik dag som en nationell minnesdag för att uppmärksamma och hedra de som drabbades av Sveriges deltagande i slaveriet:

För att synliggöra Sveriges roll och ansvar bör den 9 oktober, dagen då den siste afrikanen i svensk ägo frigavs 1847 på den dåvarande svenska kolonin Saint-Barthélemy, göras till en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln.⁴²

⁴¹ mot. 2003/04:Ub386; 2007/08:Kr217; 2010/11:K365; 2012/13:K255; 2014/15:141; 2020/21:387.

⁴² mot. 2014/15:141; 2020/21:387.

Inom 'Skolböcker och undervisning'-kategorin ingår totalt tre motioner som väcker förslag om: "vikten av att olika länders deltagande i slavhandeln [...] belyses i undervisningen",⁴³ och:

[...] en undersökning av i vilken utsträckning Sverige bedrev eller deltog i slavhandeln över Atlanten och att man på grundval av resultatet av en sådan undersökning ser till att våra skolböcker, och undervisningen, på området förbättras.⁴⁴

För 'Be om ursäkt/erkänna'-kategorin behandlas fyra motioner om Sveriges roll i slavhandeln. En motion förordar en utredning av Sveriges deltagande, med efterföljande yrkan om en officiell ursäkt baserad på utredningens resultat.⁴⁵ En annan motion föreslår ett formellt erkännande av Sveriges inblandning.⁴⁶ I två andra motioner framhålls att regeringen ska utarbeta en vitbok för att utreda Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln, där slutsatserna i dokumentredogörelsen ska sedan ligga till grund för att formulera en officiell ursäkt för de handlingar som utförts.⁴⁷

I 'Övrigt'-kategorin ingår fem motioner som har beröringspunkter med de tidigare nämnda kategorierna, även om dessa inte uttrycks explicit i yrkandena. Dessa motionsförslag innefattar uppmärksammandet och bearbetandet av Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln, inklusive att främja kunskapsspridning, integrera denna kunskap i skolböcker och undervisning, samt att stödja minnesdagsprojekt.⁴⁸ Syftet med 'Övrigt'-kategorin är att ge en mer preciserad bild av motionsförslagen, särskilt för de motioner som berör flera teman. Denna kategori fångar upp de yrkandena som inte tydligt faller in under en enda kategori, vilket är avgörande för att undvika en missvisande representation av materialet. Genom detta kan en mer noggrann och kvantitativt korrekt bild av de olika motionsförslagen framställas, vilket har varit ambitionen.

I de 18 motionsyrkandena framträder det moraliska historiebruket tydligt, inriktat på att adressera historiska orättvisor enligt etiska principer som mänskliga rättigheter och aspekter av gottgörande rättvisa.⁴⁹ Det moraliska historiebruket, som syftar till att belysa tidigare förbisedda kapitel i historien, reflekterar en strävan i motionsyrkandena att erkänna Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och är en del av en global rörelse mot historiskt erkännande och upprättelse. Denna strävan, påverkad av internationella konjunkturer, visar hur Sverige och motionärernas historiebruk influeras av bredare globala trender. Förslag om minnesdagar, ursäkter och integration av denna historia i utbildningssystemet är ett konkret uttryck för detta betingande av internationella konjunkturer, och uppvisar en vilja att bemöta Sveriges koloniala förflutna och främja rättvisa för historiska oförrätter.⁵⁰

⁴³ mot. 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386.

⁴⁴ mot. 2004/05:Kr336.

⁴⁵ mot. 2001/02:U220.

⁴⁶ mot. 2006/07:U213.

⁴⁷ mot. 2014/15:141; 2020/21:387.

⁴⁸ mot. 2001/02:U220; 2003/04:Ub386; 2007/08:Kr348; 2010/11:Kr328; 2012/13:Kr317.

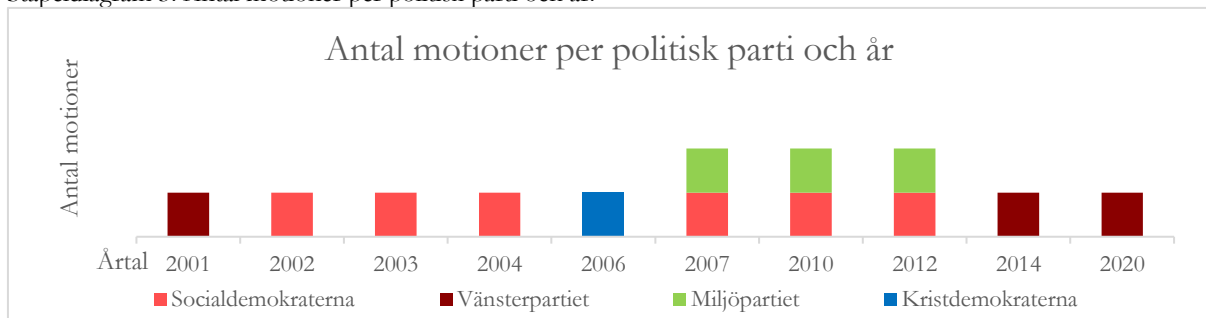
⁴⁹ Collste 2018, s. 104.

⁵⁰ Zander 2001, s. 460–461.

2.1.3 Intressenternas partitillhörighet

- Vilka politiska partier ligger bakom dessa yrkanden?

Stapeldiagram 3. Antal motioner per politisk parti och år.

Källa: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2006/07:U213; 2007/08:Kr217; 2007/08:Kr348; 2010/11:K365; 2010/11:Kr328; 2012/13:K255; 2012/13:Kr317; 2014/15:141; 2020/21:387.

Av de totalt 13 riksdagsmotionerna stod Socialdemokraterna för sex motioner. Tre av dessa lämnades in mellan åren 2002 och 2004, och ytterligare tre mellan åren 2007, 2010 och 2012. Miljöpartiet, som delar andraplatsen, stod för tre motioner under perioden 2007 till 2012, medan Vänsterpartiet lämnade in en motion under år 2001 och ytterligare två mellan åren 2014 och 2020. På tredjeplats kommer Kristdemokraterna, som lämnade in en motion under år 2006.

Stapeldiagrammet över riksdagsmotionerna visar en tydlig dominans av de rödgröna partierna, med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i spetsen, i frågor relaterade till Sveriges koloniala historia och S:t Barthélemy. Trenden pekar på ett större engagemang från dessa partier i dessa specifika historiska frågor, vilket stämmer överens med Ammerts observationer om en tendens hos de rödgröna partierna att fokusera mer på samtida samhällsfrågor eller händelser från de senaste decennierna.⁵¹ Dessutom illustrerar trenden en viss fragmentisering, som Linderborg beskriver, där motionärerna avviker från tidigare enhetliga partilinjer. Denna fragmentisering framträder i att motionärerna, ofta från samma partier som dominerar i utskottsbetänkandena, lägger fram förslag präglade av personliga agendor och egna ideologiska ståndpunkter.⁵² Detta är särskilt märkbart då många motioner och motsvarande utskottsbetänkanden som avstyrker dem kommer från socialdemokrater. Det antyder att trots viss frihet för motionärerna att avvika från partilinjerna, finns det en inbyggd trögrörlighet i hur partiet som helhet hanterar dessa frågor. Noterbart är också frånvaron av motioner från de övriga partierna, vilket framhäver en politisk skillnad i hur kolonialhistorien hanteras och prioriteras.

Stapeldiagrammet avslöjar dessutom vissa tidsmässiga luckor, där inga motioner lämnades in under åren 2005, 2008, 2009, 2011, 2013, och ett sexårigt gap mellan 2014 och 2020. Denna ojämna fördelning av motioner över tid kan spegla skiftande politiska och samhälleliga prioriteringar, samt en varierande uppmärksamhet kring Sveriges koloniala förflutna.

⁵¹ Ammert 2014, s. 23.

⁵² Linderborg 2001, s. 460.

Startpunkten för det första yrkandet från 2001 kan ses mot bakgrund av en växande global medvetenhet om historiska orättvisor, delvis drivet av FN-initiativ och Durbankonferensen samma år. Denna ökade medvetenhet bland politiker, som stämmer överens med tidigare forskning, indikerar att historiebruket i Sverige påverkas av internationella trender. Enligt Zander är vårt historiebruk nära kopplat till vår nuvarande position och våra framtidsambitioner, vilket kan förklara varför det första yrkandet 2001 blev en katalysator för politisk diskussion i riksdagen om Sveriges koloniala förflutna och S:t Barthélemy.⁵³

Sammantaget ger analysen en fingervisning om de olika politiska partiernas engagemang kring Sveriges koloniala förflutna och dess plats i den politiska diskussionen. Medan vissa partier visar förhållandevis ett aktivt engagemang och prioriterar dessa frågor, avspeglar analysen även en trögrörlighet och perioder av bortprioritering, vilket blir tydligt genom frånvaron av motioner under tio olika år över en tvådecenniumsperiod. Denna brist på motioner under flera år indikerar skiftande politiska prioriteringar och en periodvis avtagande politisk vilja att adressera Sveriges koloniala historia.

2.1.4 Sammanfattning av delresultat

Undersökningen av historiebrukstyper i riksdagsmotionerna påvisar en klar dominans av moraliskt och politiskt-pedagogiskt historiebruk, kompletterat med ideologiska och existentiella inslag. Från ett intentionellt perspektiv använder motionärerna Sveriges koloniala förflutna för att uppnå specifika politiska mål såsom ursäkter eller minnesdagar. Samtidigt framträder det funktionella perspektivet, där historien används för att möta bredare samhällliga behov med aspekter av gottgörande rättvisa, inklusive att främja nationell reflektion och delta i globala diskussioner om mänskliga rättigheter i syfte att åstadkomma förändring.

I de framlagda motionsförslagen, där 18 yrkanden identifierats och kategoriserats som 'Minnesdag', 'Övrigt', 'Be om ursäkt/erkänna' och 'Skolböcker och undervisning', framträder en tydlig moraliskt inriktning på att adressera historiska orättvisor och erkänna Sveriges roll i slavhandeln, i linje med globala rörelser för historiskt erkännande och upprättelse.

Analysen av vilka politiska partier som ligger bakom dessa yrkanden visar att de rödgröna partierna dominerar frågorna kring Sveriges koloniala historia. Denna trend indikerar ett ökat engagemang från dessa partier, medan frånvaron av övriga partier och av motioner under vissa år avspeglar skiftande politiska prioriteringar och en varierande vilja att adressera dessa historiska frågor.

⁵³ Zander 2001, s. 18–19. Både riksdagsmotionerna och utskottsbetänkandena nämner Durbankonferensen och FN kopplat till slavhandeln och rasism, se till exempel mot. 2001/02:U220 och bet. 2001/02:UU8.

2.2 Utskottsbetänkanden

2.2.1 Historiebrukstyper

- Vilka historiebrukstyper förekommer i utskottsbetänkanden?

Stapeldiagram 4. Förekomst av historiebruk i utskottsbetänkanden.

Källa: bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2003/04:KU15; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9; 2007/08:KrU6; 2010/11:KU25; 2010/11:KrU10; 2012/13:KU16; 2012/13:KrU9; 2014/15:KrU10; 2020/21:KrU6.

I utskottsbetänkandena dominerar icke-bruk av historia, kompletterat av politiskt-pedagogiskt historiebruk som förekommer i nästan alla betänkanden. Moraliskt historiebruk är mindre framträdande, närvarande i endast fyra betänkanden. De övriga historiebrukstyperna kunde inte identifieras på ett tydligt framträdande sätt.

För att förstå icke-brukets natur i utskottsbetänkandena är det viktigt att betrakta detta fenomen inom sitt bredare historiekulturella sammanhang. Karlsson understryker att analys av icke-bruk kräver ett djupare perspektiv för att avslöja dess underliggande aspekter.⁵⁴ Det har därför varit avgörande att kontextualisera utskottens respons i förhållande till motionärernas yrkanden.

Undersökningen visar på en utveckling i utskottens svar över tid, vilket motiverar en uppdelning av analysen i två faser: en initial fas med aktivt icke-bruk av historia i de sex första betänkandena, följt av en fas med passivt icke-bruk i de efterföljande sex. Denna uppdelning återspeglar hur utskotten gradvis anpassar sina svar, och rör sig bort från generiska respons för att bättre hantera motionärernas konsekventa yrkanden.

I den initiala delen av undersökningen, som täcker de sex första utskottsbetänkandena, framträder ett mönster av aktivt icke-bruk av historia. Exemplifiering av detta aktiva icke-bruk kan sammanfattas med följande citat från ett av utskottsbetänkandena:

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner om högtidlighållande av införandet [...] av kampen mot slaveriet. [...] Utskottet vill framhålla den stora betydelsen av att man i framtiden håller minnet levande av de händelser som avses i [...] 2003/04:Ub386 yrkande 2 och 3. Utskottet anser emellertid inte att det är påkallat med något initiativ från riksdagens sida [...], som därför bör avslås.⁵⁵

⁵⁴ Karlsson 2014, s. 70–71 och 75.

⁵⁵ bet. 2003/04:KU15.

Utskotten bekräftar motionsyrkanden med ett moraliskt historiebruk men undviker djupare engagemang, vilket visar på tendenser till ett aktivt icke-bruk av historia med fokus på framtiden snarare än historiska kontroverser. Detta framhäver en medveten strategi där nutiden prioriteras framför historiska sammanhang.⁵⁶ Fokus skiftas ofta från motionärernas specifika yrkanden om Sveriges roll till bredare frågor som FN:s arbete och internationella jämförelser, samt utbildning. Detta leder till en implicit nedprioritering av historiska frågor, där en förtegen och undvikande hållning tydliggörs eftersom utskotten förefaller fokuserar på andra ämnen.⁵⁷ Särskilt anmärkningsvärt är hur utskottsbetänkandet avstyrker mot. 2006/07:U213, som tar upp Sveriges inblandning i slavhandeln, utan motivering. Denna frånvaro av motivering påvisar ytterligare utskottens undvikande hållning gentemot historiska frågor och markerar nedprioritering av ämnet.

I den efterföljande delen av analysen, som omfattar de nästa sex utskottsbetänkandena, sker ett skifte från aktiv till passiv form av icke-bruka historia. Detta skifte innebär inte att historien helt försummas; snarare medger utskotten uttryckligen Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln och kolonin S:t Barthélemy:

Sverige var delaktigt i den transatlantiska slavhandeln, bl.a. genom ett slavfort i nuvarande Ghana, genom kolonin St. Barthélemy i Västindien som utgjorde en av handelsplatserna för slavtrafiken och genom att bojor och kedjor för slavhandeln under en period utgjorde en betydande svensk exportprodukt. Det kom att dröja 30 år efter det brittiska förbudet innan även Sverige slutgiltigt förbjöd slavhandeln, och ytterligare ett tiotal år innan de sista slaverna på svenskt territorium frigavs på St. Barthélemy.⁵⁸

Saint-Barthélemy i Karibien var mellan 1784 och 1878 en svensk koloni. Sverige förbjöd slavhandel 1813 och slaveriet på Saint-Berthélemy upphörde 1847.⁵⁹

Ett annat exempel på detta perspektivskifte är initiativen som togs med anledning av 200-årsjubileet för avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln, där Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige fick i uppdrag att informera om slaveriet (dir. 2007:114), i linje med FN:s resolution (A/RES/61/19). Delegationen fokuserade på att belysa Sveriges delaktighet och relaterade nutida former av slaveri, vilket resulterade i framtagandet av kunskapsmaterial för högstadieskolor och högtidlighållande av slavhandelns avskaffande, rapporterat i delbetänkandet (SOU 2008:45). Trots utskottens medgivande och initiativ föreligger en märkbar frånvaro av icke-bruk. Denna tendens är tydlig i utskottsbetänkandena som ofta hänvisar till (SOU 2008:45). Frånvaron eller de sublimerade formerna av icke-bruk av historia i rapporten kan förklaras med tre centrala skäl.

⁵⁶ Karlsson 2014, s. 75 och Zander 2001, s. 469.

⁵⁷ För ytterligare exempel och kontext som illustrerar utskottens fokus på bredare ämnen snarare än specifika motionsförslag, se följande motioner: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2007/08:Kr217, och motsvarande betänkanden: bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9.

⁵⁸ bet. 2007/08:KrU6

⁵⁹ bet. 2020/21:KrU6.

För det första stötte Delegationen på utmaningar med att balansera uppmärksamheten mellan den transatlantiska slavhandeln och nutida former av slaveri. Det fanns även oro för att detta skulle minska fokus på Sveriges delaktighet i slavhandeln och skapa förvirring mellan dåtida och nutida slaveri. Det ansågs viktigt att särskilja de olika förutsättningarna för dåtida lagliga och nutida olagliga former av slaveri, samtidigt som brott mot mänskliga rättigheter och ofrihet var gemensamma nämnare.⁶⁰

För det andra betonar Delegationen i sina rekommendationer att framtida direktiv ska tydligt förklara varför specifika aspekter inkluderas, för att undvika konkurrens och spänningar mellan olika intressegrupper. De understryker att medvetenheten om Sveriges roll i slavhandeln är låg och att ett fyra månaders projekt inte är tillräckligt för att öka denna medvetenhet. Även om det skapade lärmaterialet syftar till långsiktiga effekter, föreslås det att Sveriges delaktighet i slavhandeln bör integreras tydligare i skolans kursplaner. De begränsade högtidlighållandena i Stockholm, som fackeltåget den 2 december och minnesmötet den 9 oktober, belyser behovet av längre planering och nationell spridning för att öka kunskapen om dessa historiska händelser. Vidare framhålls att det fortfarande finns mycket att utforska om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln.⁶¹

För det tredje har inga nya initiativ vidtagits för att hantera de utmaningar och rekommendationer som Delegationen framhäver. Det pågående flödet av motionsyrkanden indikerar ett behov av att adressera dessa historiska frågor. Samtidigt påvisar utskottens konsekventa hänvisningar till samma rapport i samtliga betänkanden fram till slutet av den undersökta perioden en fortsatt brist på engagemang och intresse om ämnet.

Mot bakgrund av dessa skäl till det framträdande mönstret av passiv icke-bruk av historia i utskottsbetänkandena, är det viktigt att framhålla, till regeringens försvar, att åtgärder har vidtagits. Detta kan vara en anledning till att utskotten ofta hänvisar till rapporten. Dessa åtgärder, såsom utvecklingen av lärmaterial och erkännandet av Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln, tillsammans med högtidlighållandet av minnesdagar, representerar konkreta steg för att hantera historiska frågor. Dock bär dessa initiativ en dubbeltydighet: de signalerar visserligen ett erkännande, men utgör inte en del av den kontinuerliga process som tycks efterfrågas i motionsyrkandena. Det råder osäkerhet om huruvida lärmaterialet faktiskt används i historieundervisningen, särskilt när Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och St Barthélemy ännu inte är integrerade i historiekursplanen, trots Delegationens rekommendationer. Kontinuitet verkar spela en kritisk roll för att dessa historiska händelser ska bli en del av Sveriges kollektiva minne. Enstaka symboliska minnesdagar riskerar att bli snabbt bortglömda, vilket även Delegationen påpekar i sitt uttalande om att förändring tar tid och att medvetenheten om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln är begränsad. Motionärernas konsekventa yrkanden om bestående nationella minnesdagar och officiella ursäkter understryker det fortsatta behovet av

⁶⁰ SOU 2008:45, s. 66.

⁶¹ Ibid., s. 67.

uppmärksamhet kring ämnet. Trots regeringens framsteg kvarstår behovet av att stärka och permanenta dessa åtgärder, för att säkerställa att de blir en integrerad och varaktig del av Sveriges historiska berättelse.

I fråga om det existentiella historiebruket kunde detta inte identifieras tydligt, medan det moraliska historiebrukets förekomst var begränsad:

Utskottet anser att slaveriet och slavhandeln är en skamfläck i mänsklighetens historia. I stora delar av världen och i århundraden har människor utsatts för oerhörda lidanden och övergrepp.⁶²

Utskottet vill framhålla betydelsen av att hålla minnet av kampen mot slaveriet levande. Utskottet anser dock inte att det behövs något initiativ från riksdagens sida och avstyrker motion 2010/11:K365.⁶³

Utskottens betänkanden bekräftar motionärernas fördömande av slaveriet, men undviker att specifikt adressera yrkandena om Sveriges roll och delaktighet. Genom att beskriva slaveriet som ett globalt fenomen, intar utskotten en undvikande hållning som kringgår motionsförslagets specifika fokus. Denna ansats leder till att kärnfrågorna om Sveriges ansvar förblir obesvarade. Dessutom, genom att avvisa behovet av riksdagens initiativ, uppvisar utskotten en passiv hållning där moraliska ställningstaganden inte omvandlas till politisk handling. Detta bidrar till en fortsatt brist på konkret engagemang kring ämnet inom riksdagens arbete.

Liksom riksdagsmotioner kunde inte det vetenskapliga historiebruket identifieras i utskottsbetänkandena med anledning av dess politiska kontext. I utskottsbetänkandena är det ideologiska historiebruket endast framträdande i obetydlig grad och främst i relation till icke-bruk av historia. Det dominerande icke-bruket kan kopplas till tidigare forskning. Icke-bruk av historia är en subtil form av historieanvändning där historiska element som utmanar rådande narrativ eller maktstrukturer undviks, ofta för att skydda en idealiserad självbild. Utskottsbetänkandena visar tendenser av överideologiskt-demokratiska narrativ, vilket Zander beskriver, med ett värnande om alla människors lika värde – då som nu, och en tydlig framtidsorientering som det främsta rättesnöret.⁶⁴ När denna rådande narrativ utmanas av motionsförslagen, framträder i enlighet med Thomasson en svårighet att förena detta kapitel av svensk historia med det moderna Sveriges självbild som obefläckad av kolonialismen. Som Thomasson påpekar råder det en brist på historiskt intresse för denna del av Sveriges historia, vilket påvisas i utskottsbetänkandena.⁶⁵ Denna brist på intresse i sin tur i utskotten för Sveriges koloniala förflutna, minskar i förlängningen historiens relevans och bidrar till dess undanträngning och förglömmade i samhällsdiskursen.

Sammantaget dominerar icke-bruk, ofta kompletterat med politiskt-pedagogiskt och mindre framträdande moraliskt historiebruk i utskotten. En initial fas av aktivt icke-bruk karakteriserar de

⁶² bet. 2001/02:UU8.

⁶³ bet. 2010/11:KU25.

⁶⁴ Karlsson 2014, s. 75; Zander 2001, s. 56 och 397.

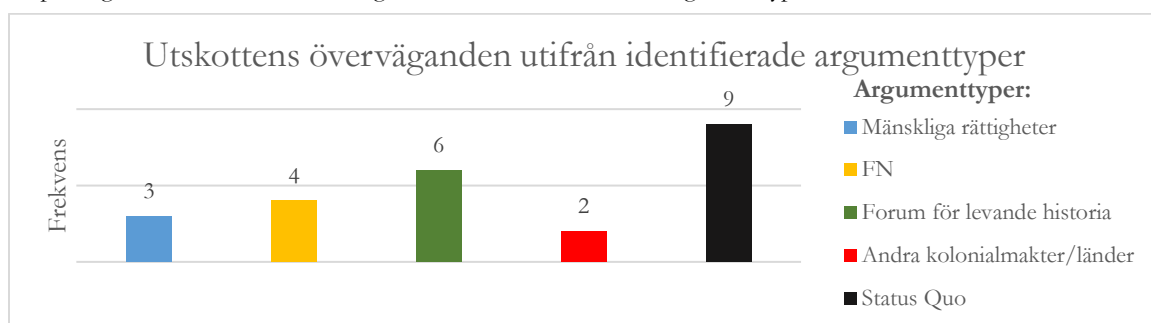
⁶⁵ Thomasson 2022, s. 252–253.

första betänkandena, där utskotten undviker djupare engagemang i historiska kontroverser. I efterföljande betänkanden övergår detta till ett passivt icke-bruk, där utskotten erkänner Sveriges inblandning i slavhandeln men fortfarande håller en tillbakadragen hållning i frågan. Denna dynamik visar på en tendens hos utskotten att prioritera nuet över det förflutna, ofta genom att avleda fokus från motionärernas specifika yrkanden till bredare ämnen. Trots vissa framsteg i att erkänna Sveriges historiska roll, kvarstår osäkerhet om dessa initiativ blir en bestående del av den historiska berättelsen. Denna strategi speglar en övergripande hållning och en svårighet att integrera Sveriges koloniala förflutna med dess moderna självbild, vilket leder till att historien blir marginaliserad och ofta glömd i samhällsdiskursen. Utskottens historiebruk antar ofta en implicit hållning, undvikande av direkta svar. Denna subtila form är vanligtvis kopplad till politiskt-pedagogiskt historiebruk, vilket avhandlas härnäst.

2.2.2 Utskottens överväganden utifrån identifierade argumenttyper

- Hur motiverar utskotten sina överväganden för dessa yrkanden utifrån identifierade argumenttyper?

Stapeldiagram 5. Utskottens överväganden utifrån identifierade argumenttyper

Källa: bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2003/04:KU15; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9; 2007/08:KrU6; 2010/11:KU25; 2010/11:KrU10; 2012/13:KU16; 2012/13:KrU9; 2014/15:KrU10; 2020/21:KrU6.

Utifrån utskottens överväganden är det möjligt att identifiera fem argumenttyper, vilka fångar upp de centrala aspekterna av utskottens politiskt-pedagogiska historiebruksrespons och argumentstrategier gentemot motionsyrkandenas förslag. Det är dock viktigt att notera att dessa argumenttyper inte är ömsesidigt uteslutande, utan ofta interagerar och överlappar varandra i praktiken. Den första argumentationstypen, 'Mänskliga rättigheter', inkluderar hänvisningar till tidigare arbeten, konventioner eller initiativ, vilket indikerar att inga ytterligare åtgärder anses nödvändiga. Den andra argumentationstypen, 'FN', använder referenser till FN:s arbete och resolutioner för att visa att Sverige följer internationella normer. Den tredje argumentationstypen, 'Forum för levande historia', belyser användandet av denna myndighet som exempel på Sveriges arbete med historiska frågor. I den fjärde argumentationstypen, 'Andra Kolonialmakter/Länder', jämförs Sveriges hantering med andra länder för att relativisera landets roll. Slutligen, 'Status Quo', den femte argumentationstypen, omfattar argument som 'Det täcks redan', 'Det har redan gjorts', eller 'Det håller på att göras' för att motivera avslag på motionsyrkanden, där befintliga åtgärder

anses tillräckliga. För att synliggöra utskottens argumentationsstrategier är det nödvändigt att sätta dessa i relation till de fyra identifierade kategorierna av motionsyrkanden: 'Minnesdag', 'Övrigt', 'Be om ursäkt/erkänna' och 'Skolböcker och undervisning'.

Inom 'Minnesdag'-kategorin, där yrkandena föreslår inrättandet av en nationell minnesdag, använder utskotten ofta 'Status Quo'-argumentation för att framhäva att befintliga minnesdagar eller initiativ redan täcker dessa behov. I denna argumentation kan utskotten även integrera hänvisningar till 'Mänskliga rättigheter', genom att påpeka hur befintliga åtgärder redan uppfyller dessa principer, samt referera till 'FN' och 'Forum för levande historia' för att understryka Sveriges engagemang i internationella normer och pågående utbildningsinsatser:

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02) som arbetar för att göra mänskliga rättigheter mer känt i Sverige har haft ett särskilt uppdrag att under 2007 uppmärksamma slaveriet. FN:s internationella dag mot slaveriet den 2 december 2007 uppmärksammades särskilt med en manifestation. Även Forum för levande historia har uppmärksammat slaveriet. Utskottet anser inte att något initiativ behövs med anledning av motionerna Kr217 (s) [...] och Kr348 (mp). Motionerna avstyrks därmed.⁶⁶

Här framträder en tydlig bild av hur utskottet använder befintliga initiativ och åtgärder som grund för sitt ställningstagande att inte vidta fler åtgärder. Detta återspeglas även i andra exempel där utskottet hänvisar till bland annat tidigare uppmärksammande av slaveriets historia som ett argument mot behovet av nya initiativ:

Som ovan redovisats har Sverige högtidlighållit 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandels avskaffande. Utskottet vill också peka på att Forum för levande historia har uppmärksammat slaveriet. Myndigheten har tagit fram ett material om mänskliga rättigheter för skolelever i årskurs 8 och 9 samt gymnasiet. [...] Syftet är att ge unga människor historiska perspektiv, baskunskaper och ökad förståelse för hur FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna har förändrat människors möjlighet att kräva respekt för sina rättigheter. Tanken är också att väcka tankar om vad som återstår att göra för att uppfylla de mänskliga rättigheterna för alla, överallt. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2014/15:141 [...].⁶⁷

Inom 'Övrigt'-kategorin, där yrkanden föreslår initiativ för att utreda Sveriges inblandning i slavhandeln och för att uppmärksamma landets deltagande i den transatlantiska slavhandeln, tillämpar utskottet 'FN'-argumentationen genom att åberopa Durbankonferensen och UNESCO:s Slave Route Project. Argumentationsstrategin framställer Sveriges överensstämmelse med internationella normer kring slaveriets historia och adressera dessa frågor i ett globalt perspektiv. Samtidigt används det politisk-pedagogiska historiebruket för att dra paralleller:

Utskottet menar att det är viktigt att inte glömma bort eller förringa vad som hänt. Kunskap om historien är viktig inte minst för att förstå vad som händer i dag och för att förhindra att liknande

⁶⁶ bet. 2007/08:KrU6.

⁶⁷ bet. 2014/15:KrU10.

tragedier kan inträffa igen. Skolan har härvid en viktig roll att spela. Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna [...] kan besvaras.⁶⁸

Inom samma kategori där motionärerna yrkar på att ett bearbetande av Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln använder utskottet 'Forum för levande historia'- och 'Status Quo'-argumentationen:

Utskottet konstaterar att Forum för levande historia för några år sedan tog fram ett utbildningsmaterial för årskurs 7–9 om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och om nutida former av slaveri. Materialet togs fram i samband med att Sverige högtidlighöll 200-årsjubileet av avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln. Utskottet anser inte att motionen bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.⁶⁹

För 'Be om ursäkt'-kategorin, där motionärerna yrkar på att regeringen ska initiera en vitbok om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln, följt av en ursäkt och inrättandet av en nationell minnesdag till minne av offren, använder utskottet flera argumentationsstrategier. Dessa inkluderar hänvisning till 'Mänskliga rättigheter'-, 'FN'-, och 'Forum för levande historia'-argumentationen, vilket innefattar utveckling av undervisningsmaterial för skolor, avsett att öka förståelsen för FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.⁷⁰ Dessutom används även 'Status Quo'- och 'Andra Kolonialmakter/Länder'-argumentationen:

Innan ön blev svensk tillhörde den Frankrike och i slutet av 1800-talet köpte Frankrike tillbaka ön. Saint-Barthélemy är fortfarande ett franskt territorium och är inte en del av Caricom även om ön rent geografiskt ligger i Karibien. Utskottet noterar att Caricom sedan 2013 söker en dialog med de forna slavhandlande europeiska nationerna för att bl.a. uppmärksamma slavarnas roll i uppbyggnaden av det moderna Europa. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet har Sveriges regering inte mottagit någon framställan från Caricom om en ursäkt för Sveriges roll i slavhandeln och regeringen har därför inte heller tagit ställning till frågan. Utskottet noterar att Forum för levande historia, [...] tar upp den transatlantiska slavhandeln som en del av historien. [...] Utskottet finner heller inga skäl att införa en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln och avstyrker därför motion 2020/21:387.⁷¹

Slutligen, i 'Skolböcker och undervisning'-kategorin, där det föreslås att olika länders inblandning i den transatlantiska slavhandeln bör få ökad uppmärksamhet för att förbättra skolböcker och undervisning på området, använder utskotten en form av 'Status Quo'-argumentationen. De påpekar att ämnet i fråga redan täcks i kursplanen och att skolorna har friheten att anpassa undervisningen, vilket anses tillräckligt:

Som utskottet tidigare har konstaterat gäller att det i den mål- och resultatstyrda skolan finns en stor frihet att utforma undervisningen så länge som målen i läroplanen och kursplanerna för respektive

⁶⁸ bet. 2001/02:U220.

⁶⁹ bet. 2010/11:KrU10; 2012/13:KrU9

⁷⁰ bet. 2014/15:KrU10.

⁷¹ bet. 2020/21:KrU6.

ämne uppnås. När det gäller ovan nämnda yrkanden om undervisning i historia täcker kursplanerna i de samhällsorienterande ämnena väl de frågor som här tas upp.⁷²

Som fortsättning på samma tema tillämnar utskottet 'Status Quo'-argumentation genom att framhålla intresset för Sveriges delaktighet i slavhandeln som ett ämne för akademiska institutioner, samtidigt som de underförstått avstår från att initiera riksdagens direkta ingripande:

Ämnet som sådant är enligt utskottets mening av intresse att få belyst, och utskottet utgår från att det kan komma att tas upp som ett forskningsprojekt vid någon av landets historiska institutioner utan något särskilt initiativ från riksdagen.⁷³

De olika yrkandena möter från utskotten delvis varierande, men oftast liknande, respons som reflekterar deras argumentationsstrategier. 'Status Quo'-argumentationen dominerar i utskottens överväganden och används ofta för att framhäva att befintliga åtgärder och initiativ är tillräckliga. 'Forum för levande historia'-argumentationen är en annan frekvent använd argumentationsstrategi, vilken betonar pågående utbildningsinsatser om slaveriets historiska aspekter. Även 'FN'- och 'Mänskliga rättigheter'-argumentationerna är vanliga och belyser Sveriges överensstämmelse med internationella normer. Användningen av 'Andra Kolonialmakter/Länder'-argumentationen, som relativiserar Sveriges roll i ett bredare internationellt sammanhang, är mindre frekvent. Genom dessa argumentationsstrategier motiverar utskotten sitt ställningstagande till att avstyra samtliga motionsyrkanden.

Denna övergripande trend i utskottets svarsmönster blir ännu tydligare när man betraktar de första sex utskottsbetänkandena, vilka visar att svaren blir mer utförliga ju närmare nutiden de är. Utvecklingen, som delvis kan förklaras av framväxten av internationella och nationella projekt, markerar en tidsdynamik över tid i utskottets hantering av motionsyrkandena. Inledningsvis präglas överväganden av försiktighet, med hänvisningar till FN:s arbete och jämförelser med andra länder. Med tiden, som syns i de senare betänkandena, ökar användningen av argumentation kring 'Forum för levande historia', 'FN' och initiativ från Delegationen för 'Mänskliga Rättigheter'. Mot slutet av processen blir även internationella krav mer framträdande, vilket indikerar en gradvis ökning av aktivitet trots en viss trögrörlighet och progression fast än inga förslag bifallits. Utskottens användning av historiebbruk i ett politiskt-pedagogiskt syfte innebär en form av instrumentalisering genom specifika argumentationsstrategier. Syftet är att illustrera, offentliggöra och debattera ämnet i fråga, med målet att bevara och upprätthålla det nuvarande tillståndet.

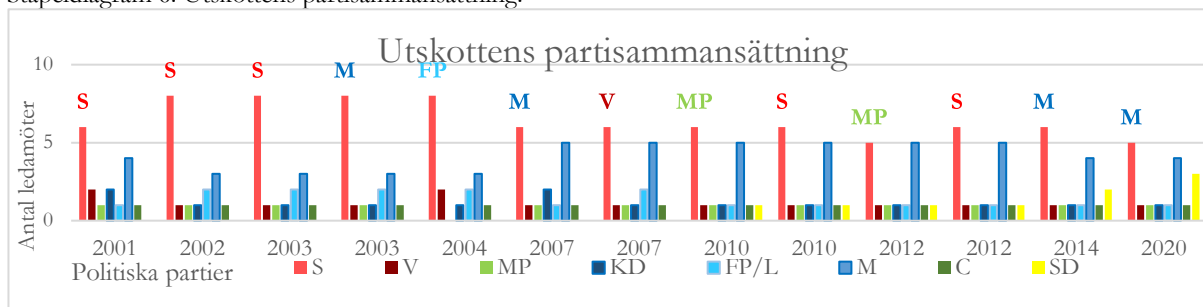
2.2.3 Utskottens partisammansättning

- Hur ser partisammansättningen ut i de olika utskotten som tar ställning till dessa motioner?

⁷² bet. 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11.

⁷³ bet. 2004/05:KrU7.

Stapeldiagram 6. Utskottens partisammansättning.

Källa: bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2003/04:KU15; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9; 2007/08:KrU6; 2010/11:KU25; 2010/11:KrU10; 2012/13:KU16; 2012/13:KrU9; 2014/15:KrU10; 2020/21:KrU6.

Partisammansättningen i de olika utskotten som tar ställning till motionsyrkandena varierar över åren och mellan de olika politiska partierna. Under den observerade perioden består utskotten av flest antal ledamöter från Socialdemokraterna, även om deras representation minskar något över tid, vilket återspeglas i antalet röda staplar. Moderaterna, som initialt hade en mindre representation, visar en successiv ökning av antalet ledamöter, parallellt med Socialdemokraternas minskning. De övriga partierna uppvisar relativt oförändrade antal ledamöter, med små marginella förändringar, där en konsekvent trend är att de har minst en ledamot och som mest två. En intressant observation är inträdet av Sverigedemokraterna i riksdagen år 2010, vilket indikeras av de gula staplarna. Trots vissa förändringar finns en betydande kontinuitet i utskottens partisammansättning.

Utöver partisammansättningen i utskotten är fördelningen av ordförandeposterna också av betydelse eftersom de både leder utskottssammanträdena och har utslagsröst. I stapeldiagrammet symboliserar de stora bokstäverna över staplarna partiet som innehaft ordförandeposten i utskotten varje år. Under den undersökta perioden har Socialdemokraterna innehaft ordförandeposten vid fem tillfällen, Moderaterna följer med fyra, Miljöpartiet med två, medan Vänsterpartiet och Folkpartiet/Liberalerna har haft denna roll en gång vardera. Vilka partier som har haft ordförandeposten ger en bild av de politiska maktförhållandena i utskottsarbetet genom åren, även om detta inte bör överdrivas. Hopräknat illustrerar stapeldiagrammet över tid både kontinuitet och förändring av utskottens partisammansättning liksom partiordförandeposten, vilket avspeglar de politiska styrkeförhållandena i riksdagen.

Sammantaget visar samlad data att även om det är omöjligt att exakt fastställa diskussionerna inom utskotten, är det ett empiriskt faktum att samtliga motionsyrkanden har avslagits. Detta ger en indikation på ämnets prioritering och betydelse ur perspektivet av de olika utskottens politiska vilja när det gäller Sveriges koloniala förflutna och S:t Barthélemys plats i utskottsarbetet. Skälen bakom utskottens enhälliga rekommendation till riksdagen att avslå motionsyrkandena är föremål för spekulation. En analys av utskottens partisammansättning kan emellertid ge spår och ledtrådar till de underliggande politiska dynamikerna och möjliga påverkansfaktorer. Denna kartläggning av utskottens partisammansättningsstruktur bidrar därmed till en mer nyanserad förståelse av de mönster som framträder i utskottsutlåtandena och deras ställning till motionsförslagen.

2.2.4 Sammanfattning av delresultat

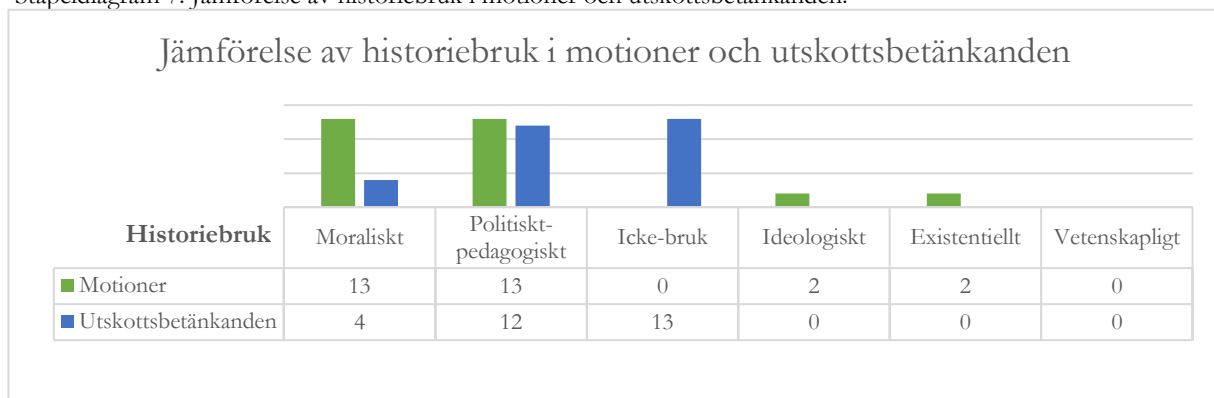
I analysen av historiebrukstyperna i utskottsbetänkandena dominerar icke-bruk av historia, kompletterat med politiskt-pedagogiskt historiebruk. Detta visar en övergång från en initial fas av aktivt icke-bruk, där utskotten undviker djupare engagemang i historiska frågor, till ett passivt icke-bruk med ett begränsat erkännande av Sveriges historiska roll. Denna tendens till icke-bruk, oavsett form reflekterar en framtidsorienterad strategi, där nuet prioriteras framför det förflutna.

I utskottens överväganden av motionsyrkandena används primärt 'Status Quo'-argumentationen för att betona att befintliga åtgärder är tillräckliga. Detta kompletteras med frekvent användning av 'Forum för levande historia', 'FN'- och 'Mänskliga rättigheter'-argumentationer inom ramen för politiskt-pedagogiskt historiebruksrespons. Responsen visar på en tidsdynamik där svaren blir mer detaljerade och omfattande när de närmar sig samtiden, vilket kan förklaras av påverkan från internationella och nationella trender.

Utskottens partisammansättning över tid visar en dominerande närvaro av Socialdemokraterna, även om deras representation minskar till förmån för Moderaterna. Andra partier behåller en stabil representation, med Sverigedemokraternas inträde som en signifikant förändring. Ordförandeposterna i utskotten har varierat mellan partierna, med Socialdemokraterna som de vanligaste ordförandena med Moderaterna som en nära efterföljare.

3. Jämförelse av resultaten i dialog med tidigare forskning

Stapeldiagram 7. Jämförelse av historiebruk i motioner och utskottsbetänkanden.

Källa: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2006/07:U213; 2007/08:Kr217; 2007/08:Kr348; 2010/11:K365; 2010/11:Kr328; 2012/13:K255; 2012/13:Kr317; 2014/15:141; 2020/21:387; bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2003/04:KU15; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9; 2007/08:KrU6; 2010/11:KU25; 2010/11:KrU10; 2012/13:KU16; 2012/13:KrU9; 2014/15:KrU10; 2020/21:KrU6.

- (1) Vilka historiebrukstyper framträder i riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden, samt hur skiljer sig historiebruket mellan dem?

Analysen av riksdagsdokumenten visar på flera intressanta likheter och skillnader i användningen av historiebruk, vilket erbjuder en viktig grund för en jämförande översikt på generell nivå.

En framträdande skillnad i historiebruket mellan riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden är den dominerande förekomsten av moraliskt historiebruk i motionerna, i kontrast till icke-bruk av historia i betänkandena.

Det moraliska historiebruket i riksdagsmotionerna karaktäriseras ofta av en strävan att återupptäcka och belysa tidigare negligerade och undertryckta historiska orättvisor. Motionärernas tillvägagångssätt syftar till att framhäva moraliska ståndpunkter och förespråka rättvisa samt upprättelse genom att hålla makthavare ansvariga. Användningen av det förflutna för att adressera nutida etiska frågor och politiska mål – såsom rehabilitering och återställande av rättvisa för historiska oförrätter genom ansvarsutkrävande och kompensation – speglar principerna i Collstes gottgörande rättvisa. Principer om gottgörande rättvisa, vilka innefattar erkännande av historiska övergrepp, ursäkt från förövaren, kompensation och etablerandet av respektfulla relationer mellan förövare och offer, återspeglas i det moraliska historiebruket i riksdagsmotionerna.⁷⁴

Utskottsbetänkandena, å andra sidan, visar en tendens till icke-bruk av historia, vilket reflekterar ett pragmatiskt och framtidsorienterat förhållningssätt med fokus på andra samhällsaktuella frågor och behov framför historiska överväganden. I detta icke-bruk undviks ofta historiska element som kan utmana rådande narrativ, för att skydda en idealiserad nationell självbild. Det börjar med ett aktivt icke-bruk där historiska kontroverser medvetet undviks, och övergår med tiden till en passiv form där en begränsad historisk inblandning erkänns men utan fördjupat engagemang och intresse. Övergången från aktivt till passivt icke-bruk visar på utskottens prioritering av andra aktuella och framtida behov, vilket leder till att historien ofta marginaliseras och undviks i samhällsdiskussioner, reflekterande en implicit hållning i utskottens respons på motionsyrkandena. Förhållningssättet till historien speglar Thomassons diskussion om brist på historiskt intresse för denna del av svensk historia, och tendenser till dubbelglömska. Thomassons belyser hur historiska aspekter som den svenska kolonialismens effekter i kolonin S:t Barthélemy och ansvar förbises, vilket återspeglas i utskottsbetänkandenas undvikande av att engagera sig djupare och att integrera dessa kontroversiella delar av Sveriges historia.⁷⁵

Riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden, sett genom Zanders infallsvinkel om historiebrukets utveckling i Sverige, speglar historiska trender av kontinuitet och förändring. Motionärernas fokus på moraliskt historiebruk, som växte fram efter andra världskriget med fokus på 'historien underifrån', markerar en tydlig skiftning från ett tidigare national-ideologiskt historiebruk. Rörelsen mot att inkludera marginaliserade grupper i historieskrivningen, drivet av demokratiska ideal och globala perspektiv, speglar en bredare trend mot en mångfacetterad och inkluderande historieskrivning. Utskottsbetänkandena, å andra sidan, visar en mer komplex dynamik som balanserar mellan ett icke-bruk av historia och aspekter av moraliskt historiebruk. Dynamiken indikerar hur förändringar inom historiebruk kan ta tid i en institutionell kontext, där

⁷⁴ Collste 2012 s, 8–10; Collste 2018, s. 12, 16, 97, 104 och 181.

⁷⁵ Thomasson 2022, s. 22 och 252–253.

utskotten står med ena foten i en tidigare orientering mot framtiden och den andra i en växande inriktning mot att inkludera och uppmärksamma historien. I denna kontext ger Zander viktiga insikter i förändringarna i svenskt historiebruk över tid. Den rådande demokratiska överideologin och en växande betoning på ideal, som betonar alla människors lika värde, då som nu, och globala konjunkturer samt trender har lett till en historieanvändning som är mer inkluderande, något som reflekteras i både riksdagsmotionernas och utskottsbetänkandenas historiebruk.⁷⁶

Vidare, en framträdande likhet är förekomsten av det politiskt-pedagogiska historiebruket i både riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden. Däremot skiljer sig tillämpningssätten mellan de två. Motionärerna, ofta enskilda riksdagsledamöter eller mindre grupper, tenderar att använda historiebruket på ett sätt som speglar deras egna ideologiska övertygelser och specifika politiska mål. Användningen av historien är mer individuell och innefattar personliga tolkningar, där historien används medvetet och intentionellt som ett mål i sig. Detta bekräftar Linderborgs iakttagelser om en mer fragmenterad historieskrivning, en trend som inte bara observerats inom Socialdemokraterna utan även i andra politiska partier, där olika företrädare argumenterar för sin egen ideologiska linje.⁷⁷ Å andra sidan är utskottsbetänkandena mer präglade av opersonliga och institutionella perspektiv. Användningen av historien är funktionell och systemorienterad, där historien tjänar som ett medel för att möta andra politiska intressen. Sådan dynamik reflekterar de bredare ståndpunkterna och kompromisserna som existerar inom utskottens institutionella ramar. Utskottens historiebruk är ofta präglat av en hanteringsprocess som är trögrörlig och byråkratisk, vilket ofta leder till att den rådande ordningen bevaras. Detta återspeglar en försiktigare eller mer tillbakadragen hållning till historiska frågor som ett resultat av kollektiva beslut och inte nödvändigtvis deras egna. Skillnaden i historiebruket, som observeras mellan motionärer och utskott, understryker hur samma verktyg, det politiskt-pedagogiska historiebruket, kan användas på olika sätt beroende på aktörer och behov vilket sammanfaller med tidigare forskning.⁷⁸ Motionärernas mer personligt orienterade och intentionella bruk står i kontrast till utskottens mer funktionella och systemorienterade tillvägagångssätt. En rimlig förklaring till att det politiskt-pedagogiska historiebruket var vanligt förekommande för båda riksdagsdokumenten är den politiska miljön.

Utöver de redan nämnda skillnaderna i historiebruk mellan motionärer och utskott, framträder ytterligare likheter som är värda att uppmärksamma. En likhet mellan riksdagsmotionerna och utskottsbetänkandena är förekomsten av flera historiebrukstyper, vilket indikerar en mångfald i historieanvändning. En annan likhet är att vissa historiebrukstyper, såsom existentiellt och ideologiskt historiebruk, var mindre vanligt förekommande, medan det vetenskapliga historiebruket inte kunde identifieras i något av riksdagsdokumenten.

⁷⁶ Zander 2001, s. 385, 397–398 och 468–470.

⁷⁷ Linderborg 2001, s. 460.

⁷⁸ Karlsson 2014, s. 70–72.

- (2) Vilka yrkanden framläggs av riksdagsmotionärerna och vilka politiska partier ligger bakom dessa yrkanden? Och, (3) Hur motiverar utskotten sina överväganden för dessa yrkanden utifrån identifierade argumenttyper, och hur ser partisammansättningen ut i de olika utskotten som tar ställning till dessa motioner?

I behandlingen av riksdagsmotioner och utskottsbetänkanden framkommer en intressant kontrast mellan motionärernas intentioner och utskottens respons. De 18 motionsyrkandena, kategoriserade som 'Minnesdag', 'Övrigt', 'Be om ursäkt/erkänna', och 'Skolböcker och undervisning', visar på ett moraliskt historiebruk där syftet är att uppmärksamma historiska orättvisor och främja upprättelse. De rödgröna partierna, som de främsta initiativtagarna bakom dessa yrkanden, återspeglar Ammerts observationer om deras fokus på samtida eller händelser från de senaste decennierna.⁷⁹ Emellertid pekar en ojämn fördelning av motioner över tid på skiftande politiska prioriteringar och minskat intresse för dessa frågor under vissa år.

Å andra sidan visar utskottens hantering av yrkandena en dominans av 'Status Quo'-argumentationen, där befintliga åtgärder anses tillräckliga, vilket indikerar en tendens till icke-bruk av historia. Denna hållning kompletteras av argument som betonar Sveriges utbildningsinsatser genom 'Forum för levande historia' och överensstämmelse med internationella normer genom 'FN' och 'Mänskliga rättigheter'. Medan tidigare betänkanden var mer återhållsamma, visar senare betänkanden en ökad aktivitet, dock fortfarande präglade av återkommande motiveringar och viss trögrörlighet. Noterbart är också att initiativen för Delegationen för Mänskliga Rättigheter (SOU 2008:45), inleddes under Alliansens mandatperiod, vilket markerar ett viktigt steg i utskottens hantering av dessa frågor.

Utskottens partisammansättning under denna period, med en initial stark närvaro av de rödgröna och en gradvis ökning av de borgerliga/Alliansen, tillsammans med Sverigedemokraternas vågmästarroll, kan bidra till att förklara denna återhållsamhet. De rödgröna partiernas dominans i ordförandeposter återspeglar deras inflytande. Emellertid indikerar övergången över tid till en mer balanserad fördelning, med ökad närvaro av de borgerliga/Alliansen och Sverigedemokraterna, en skiftning i politiska styrkeförhållanden, vilket sannolikt påverkar de politiska kompromisserna inom utskotten.

Sammanfattningsvis framträder en kontrast mellan motionärernas försök att adressera Sveriges koloniala förflutna genom moraliskt historiebruk och utskottens tendens till icke-bruk av historia. Denna skillnad speglar inte bara politiska prioriteringar utan också de utmaningar som finns i att balansera mellan historiskt erkännande och nuvarande politiska målsättningar.

⁷⁹ Ammert 2014, s. 5–11.

4. Avslutande slutdiskussion

Denna uppsats syftade till att undersöka riksdagsledamöternas historiebruk relaterat till Sveriges koloniala förflutna och dess kopplingar till S:t Barthélemy, såsom det framställts i 13 riksdagsmotioner och 13 utskottsbetänkanden. Trots begränsat källmaterial har studien lyckats ge en inblick i diskussionen om Sveriges koloniala förflutna och kolonin S:t Barthélemy. Riksdagsdokument är viktiga källor som speglar historieanvändningen, inte bara genom det som uttryckligen nämns, utan även genom det som förtigs. Genom att utforska dessa dokument utifrån historiebruksanalys, har studien bidragit till en djupare förståelse av hur dessa historiska frågor hanteras inom riksdagen, särskilt med avseende på politisk argumentation och beslutsfattande.

Forskningsproblemet kring Sveriges koloniala förflutna och dess slavkoloni S:t Barthélemy framhäver de utmaningar som finns i att integrera denna del av historien i den svenska folksjärens historiemedvetande och moderna självbild. Den konsekventa avvisningen av riksdagsmotioner om S:t Barthélemy understryker en djupt rotad tveksamhet att fullt ut erkänna och konfrontera detta komplicerade kapitel i Sveriges historia.

I frågan om varför Sveriges koloniala förflutna förblivit underforskad, ger historikern Fredrik Thomasson i ett podcastsamtal en tänkvärd insikt. Han svarar att det huvudsakligen beror på bristande intresse och att Sverige inte fullt ut har erkänt denna del av sin historia. Thomasson jämför detta med det sena erkännandet av samisk historia i det svenska historiemedvetandet och avslutar med en reflektion över svenska historikers roll:

Jag tror ändå att man faktiskt kan skuldbelägga svenska historiker, för att det som jag skrivit i min bok det låter ju så otroligt krokett, men det är helt nya grejer. Det är aldrig någon som skrivit om det här. Så det är lätt att anklaga folk för att de inte visste, men hur ska man kunna veta om inte historikerna gjort grundjobbet?⁸⁰

Studiens resultat aktualiserar frågan om S:t Barthélemy någonsin kommer att bli en integrerad del av den svenska folksjärens historiemedvetande. För det första, av motionshistoriken att döma, indikerar behandlingen av den senaste riksdagsmotionen⁸¹ som för närvarande granskas i kulturutskottet, att den sannolikt kommer att avslås. Motionen, som föreslår en vitbok för att undersöka Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och införande av en nationell minnesdag, möter utmaningar som partiernas sammansättning i utskottet och en rad konkurrerande samhällsfrågor som troligen kommer att överskugga dess betydelse. Dagens politiska landskap, präglad av frågor som Natomedlemskap, Rysslands invasion av Ukraina, klimat- och miljöproblem och konflikten mellan Israel och Palestina, samt inrikesfrågor som gängbrottslighet, flykting- och migrationsfrågor liksom välfärd och ekonomi, kan minska möjligheterna för denna typ av historiska frågor att få uppmärksamhet.

⁸⁰ Bildningskomplexet, ”Sverige som kolonialmakt – med Fredrik Thomasson”, 9 april 2023.

⁸¹ mot. 2023/24:463.

För det andra, spelar faktorer som tid och rum en avgörande roll i hur historiska händelser uppfattas och hanteras. Samernas och romernas historia i Sverige, till exempel, har fått ökat erkännande och integrerats i skolans historiekursplan, medan S:t Barthélemy fortfarande är frånvarande. Detta kan delvis förklaras av att vissa minoriteters röster fortfarande är hörbara i samtiden, till skillnad från S:t Barthélemy. Tidsaspekten ger en dubbeltydig bild – å ena sidan kan man argumentera att Sveriges delaktighet i slavhandeln är en avlägsen händelse, å andra sidan understryker den växande uppmärksamheten på historiska orättvisor vikten av att inte glömma det förgångna.

För det tredje, S:t Barthélemys plats i den svenska historien verkar inte anses lika viktig som andra aspekter av Sveriges förflutna, vilket sannolikt bidrar till dess marginalisering. Akademisk forskning om ön är begränsad och trots att det finns några verk om ämnet, fortsätter detta kapitel av svensk historia inte få samma uppmärksamhet och värdering som andra delar i det kollektiva minnet. Riksdagsdokumentens konsekventa avslag på motioner rörande S:t Barthélemy manifesterar en djupt rotad tveksamhet att fullt ut inlemma detta kapitel i Sveriges historia.

Sammanfattningsvis framhäver denna studie de komplexa och mångfacetterade sätten som Sveriges koloniala förflutna och specifikt dess relation till S:t Barthélemy hanteras och uppfattas, samt understryker betydelsen av historiebrukets roll i den politiska arenan. Resultaten belyser inte bara svårigheterna i att integrera denna del av historien i det svenska historiemedvetandet, utan även det pågående byråkratiskt trögrörliga och implicita motståndet mot en fullständig rannsaking och erkännande av detta förflutna. För att återkoppla till den övergripande frågan och inledningen för denna uppsats: Kommer S:t Barthélemy någonsin att bli en integrerad del av den svenska folksjälens historiemedvetande? Eller kommer denna karibiska ö att fortsätta att förbli en tystad del av historien, hänvisad till historiens väntrum?

Mot bakgrund av ovanförda resonemang verkar det som att denna del av Sveriges historia ännu inte har hittat sin röst i det nationella berättelsen. Ekot av S:t Barthélemy i den svenska folksjälens tycks fortfarande vara svagt, och dess roll i det nationella narrativet är fortfarande oklar. Framtiden för S:t Barthélemy i det kollektiva minnet förblir osäker, men dess nuvarande marginalisering och dåvarande kollektiva minnesförlust ger en inblick i hur detta komplexa kapitel hanteras och påkallar till att omvärdera och bredda perspektivet på Sveriges historia. I detta sammanhang kan det vara värt att påminna oss om att vi inte backar till historien för att stanna där, utan vi backar för att komma vidare. Den som följer denna devis gör sig klok, och belyser vikten av historiemedvetande – en förståelse för det närvarandes plats i tiden och hur olika tidsskeden bär på unika karaktärer och lärdomar. Detta understryker behovet av att dra lärdomar från det förflutna för att skapa en mer informerad nutid och en insiktsfull framtid.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Källmaterial

5.1.1 Riksdagsmotioner

Mot. 2001/02:U220. *Sverige och slavhandeln över Atlanten*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/sverige-och-slavhandeln-over-atlanten_gp02u220/ [Hämtat 2023-11-10].

Mot. 2002/03:Ub396. *Undervisning om slavhandeln*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/undervisning-om-slavhandeln_gq02ub396/ [Hämtat 2023-11-10].

Mot. 2003/04:Ub386. *Kampen mot slaveriet*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/kampen-mot-slaveriet_gr02ub386/ [Hämtat 2023-11-10].

Mot. 2004/05:Kr336. *Slaveriets historia*. Tillgängligt på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/slaveriets-historia_gs02kr336/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2006/07:U213. *Sverige och slavhandeln*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/sverige-och-slavhandeln_gu02u213/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2007/08:Kr217. *Nationell dag till minne av slaveriets avskaffande*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/nationell-dag-till-minne-av-slaveriets-avskaffande_gv02kr217/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2007/08:Kr348. *Transatlantiska slavhandeln*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/transatlantiska-slavhandeln_gv02kr348/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2010/11:K365. *Nationell dag till minne av slaveriets avskaffande*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/nationell-dag-till-minne-av-slaveriets-avskaffande_gy02k365/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2010/11:Kr328. *Svensk slavhandel*. Tillgängligt på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/GY02Kr328/> [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2012/13:K255. *Nationell dag till minne av slaveriets avskaffande*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/nationell-dag-till-minne-av-slaveriets-avskaffande_h002k255/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2012/13:Kr317. *Transatlantisk slavhandel*. Tillgängligt på:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/transatlantisk-slavhandel_H002Kr317/ [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2014/15:141. *Nolltolerans*. Tillgängligt på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/nolltolerans_h202141/#_Toc402179872 [Hämtat 2023-11-11].

Mot. 2020/21:387. *Ett Sverige fritt från rasism*. Tillgängligt på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/ett-sverige-fritt-fran-rasism_h802387/ [Hämtat 2023-11-11].

5.1.2 Utskottsbetänkanden

Bet. 2001/02:UU8. *Mänskliga rättigheter m.m. – länder, områden, enskilda folkgrupper och vissa FN-frågor*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/CA8E1F42-5D3E-4E3B-8BB1-7E8D33BF6A4A> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2002/03:UbU11. *Grundskolan*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/40D65FE7-7A9F-4FDC-AD5E-62900C23B5C9> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2003/04:UbU11. *Grundskolans läroplan och ämnen*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/ECE270EB-635F-4027-9ECD-EF9273851147> [Hämtat 2023-11-17].

Bet. 2003/04:KU15. *Allmänna helgdagar m.m.* Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/80761C92-E09B-45ED-8C0D-BBE95139145B> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2004/05:KrU7. *Museer och utställningar*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/2741CC22-127C-435F-9C9C-5A0E4369A91E> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2007/08:UU9. *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/BFA75288-9F8A-46CB-8D6C-B2BBFD9DD2EA> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2007/08:KrU6. *Museer*. <https://data.riksdagen.se/fil/EBD7BA6A-864E-4237-A08E-67232574DAB5> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2010/11:KU25. *Allmänna helgdagar m.m.* <https://data.riksdagen.se/fil/2116C08D-70FF-498A-90D3-8D4DBE728215> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2010/11:KrU10. *Unidroit-konventionen och vissa andra kulturarvsfrågor*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/064278E4-8953-4300-995F-8D0AC85669A7> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2012/13:KU16. *Allmänna helgdagar m.m.* <https://data.riksdagen.se/fil/59BCA84C-A786-4334-A2E9-BF0779685C01> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2012/13:KrU9. *Kulturmiljöns mångfald*. <https://data.riksdagen.se/fil/ED4166DD-9288-4A95-9797-FB13393813DB> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2014/15:KrU10. *Kulturarvsfrågor*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/4C286C1C-C038-4B00-A21E-3343CD8CC8BD> [Hämtat 2023-11-11].

Bet. 2020/21:KrU6. *Kulturarvsfrågor*. Tillgängligt på: <https://data.riksdagen.se/fil/79233613-B66A-4FCD-B892-F17C2362DFC7> [Hämtat 2023-11-11].

5.2 Litteratur

A/RES/61/19. *General Assembly*. Tillgängligt på: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/495/57/PDF/N0649557.pdf?OpenElement> [Hämtad 2023-12-15].

Allmänna motionstiden 2023, i *Riksdagen*. Tillgängligt på:

<https://www.riksdagen.se/sv/aktuellt/allmanna-motionstiden/> [Hämtad 2023-12-07].

Ammert, Niklas, 2013, *Historia som kunskap – innehåll mening och värden i möten med historia*, Lund: Nordic Academic Press.

Ammert, Niklas, ”Vinner man val med hjälp av historia? : Nedslag i den svenska debatten inför riksdagsvalet 2014”, *Humanetten* no. 34 (2015), pp. 5-, doi:10.15626/hn.20153401.

Beslut om lagar 2023, i *Riksdagen*. Tillgängligt på: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslut-om-lagar/#forslag-fran-riksdagsledamoter-12> [Hämtad 2023-12-07].

Bildningskomplexet, ”Sverige som kolonialmakt – med Fredrik Thomasson”, 9 april 2023 [Pod].

Collste, Göran, ”Betydelsen av historisk rättvisa efter kolonialismen”, *Etikk i praksis* 6:1 (2012), pp. 4-, doi:10.5324/eip.v6i1.1775.

Collste, Göran, 2018, *Historisk rättvisa: gottgörelse i en postkolonial tid*, Göteborg: Daidalos.

Debatter och beslut i kammaren [u.å.], i *Riksdagen*. Tillgängligt på:

<https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/arbetet-i-riksdagen/debatter-och-beslut-i-kammaren/> [Hämtad 2023-12-07].

dir. 2007:114. *Tilläggsdirektiv till Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02)*.

Tillgängligt på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/kommittedirektiv/tillaggsdirektiv-till-delegationen-for-manskliga-GVB1114/#Beslut%20vid%20regeringssammantr%C3%A4de%20den%2019%20juli%202007>

[#Beslut%20vid%20regeringssammantr%C3%A4de%20den%2019%20juli%202007](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/kommittedirektiv/tillaggsdirektiv-till-delegationen-for-manskliga-GVB1114/#Beslut%20vid%20regeringssammantr%C3%A4de%20den%2019%20juli%202007) [Hämtad 2023-12-15].

Karlsson, Klas-Göran, 1999, *Historia som vapen: historiebruk och Sovjetunionens upplösning 1985–1995*, Stockholm: Natur & kultur.

Karlsson, Klas-Göran, 2014, ”Historia, historiedidaktik och historiekultur – teori och perspektiv”, i Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf, (red.), *Historien är närvarande: historiedidaktik som teori och tillämpning*, 1. Uppl., Lund: Studentlitteratur.

- Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf, 2014, "Inledning", i Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf, (red.), *Historien är närvarande: historiedidaktik som teori och tillämpning*, (red.), 1. Uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Linderborg, Åsa, 2001, *Socialdemokraterna skriver historia: Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892–2000*, Stockholm: Atlas.
- Motion [u.å.], i *Nationalencyklopedin*. Tillgängligt på: [https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/motion-\(riksdag-kommun\)](https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/motion-(riksdag-kommun)) [Hämtad 2023-12-07].
- Myndigheternas skrivregler, Ds 2009:38 (sjunde utökade upplagan), i *Regeringskansliet*. Tillgängligt på: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2009/09/ds-200938/> [Hämtad 2023-11-10].
- Ordbok 2023, i *Riksdagen*. Tillgänglig på: <https://www.riksdagen.se/sv/ordbok/> [Hämtad 2023-12-07].
- Pålsson, Ale, 2016, *Our Side of the Water : Political Culture in the Swedish colony of St Barthélemy 1800–1825*, Stockholms universitet, Historiska institutionen. Tillgängligt på: <https://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A967510&dswid=-682> [Hämtad 2023-12-01].
- SOU 2008:45. *Rapporter från en MR-Verkstad*. <https://data.riksdagen.se/fil/ED4166DD-9288-4A95-9797-FB13393813DB> [Hämtad 2023-12-21].
- Så arbetar utskotten 2023, i *Riksdagen*. Tillgängligt på: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/utskotten-och-eu-namnden/sa-arbetar-utskotten/> [Hämtad 2023-12-07].
- Sjöberg, Maria, 2022, "Textanalys", i Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne, *Metod : guide för historiska studier*, 2. Uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Thomasson, Fredrik, 2022, *Svarta S:t Barthélemy : människoöden i en svensk koloni 1785–1847*, Första utgåvan ed, Stockholm: Natur & Kultur.
- Uppförandekod i ledamöter 2023, i *Riksdagen*. Tillgängligt på: <https://www.riksdagen.se/sv/ledamoter-och-partier/ledamoternas-arvoden-och-villkor/uppforandekod-for-ledamoter/> [Hämtad 2023-12-07].
- Utskott [u.å.], i *Nationalencyklopedin*. Tillgängligt på: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/utskott> [Hämtad 2023-12-07].
- Wilson, Victor, 2016, *Commerce in Disguise: War and Trade in the Caribbean Free Port of Gustavia, 1793–1815*, Åbo Akademi University. Tillgängligt på: <https://research.abo.fi/sv/publications/commerce-in-disguise-war-and-trade-in-the-caribbean-free-port-of-> [Hämtad 2023-12-02].
- Zander, Ulf, 2001, *Fornstora dagar, moderna tider: Bruk av och debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*, Lund: Nordic Academic Press.

6. Bilagor

6.1 Bilaga 1: Sammanställning av 13 riksdagsmotioner

mot.	Yrkanden	Politiska partier	Historiebruk
2001/02: U220	I. Sveriges delaktighet II. Be om ursäkt	Vänsterpartiet	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt, ideologiskt
2002/03: Ub396	I. Skolböcker och undervisning	Socialdemokraterna	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt
2003/04: Ub386	I. Skolböcker och undervisning, II. Minnesdag, III. Stödja minnesdagsprojekt	Socialdemokraterna	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt, existentiellt
2004/05: Kr336	I. Skolböcker och undervisning	Socialdemokraterna	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt, ideologiskt
2006/07: U213	I. Erkänna	Kristdemokraterna	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt
2007/08: Kr217	I. Minnesdag	Socialdemokraterna	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt
2007/08: Kr348	I. Uppmärksamma	Miljöpartiet	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt
2010/11: K365	I. Minnesdag	Socialdemokraterna	Politiskt-pedagogiskt
2010/11: Kr328	I. Bearbeta; ursäkt, minnesdag	Miljöpartiet	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt, existentiellt
2012/13: K255	I. Minnesdag	Socialdemokraterna	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt
2012/13: Kr317	I. Bearbeta; ursäkt, minnesdag	Miljöpartiet	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt, existentiellt
2014/15: 141	I. Be om ursäkt II. Minnesdag	Vänsterpartiet	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt
2020/21: 387	I. Be om ursäkt II. Minnesdag	Vänsterpartiet	Moraliskt, politiskt-pedagogiskt

Källa: mot. 2001/02:U220; 2002/03:Ub396; 2003/04:Ub386; 2004/05:Kr336; 2006/07:U213; 2007/08:Kr217; 2007/08:Kr348; 2010/11:K365; 2010/11:Kr328; 2012/13:K255; 2012/13:Kr317; 2014/15:141; 2020/21:387.

6.2 Bilaga 2: Sammanställning av 13 utskottsbetänkanden.

bet.	Argumentationstyper	Utskottens partisammansättning	Historiebruk	Kommentar
2001/02: UU8	I: Andra kolonialmakter/länder, II: FN:s arbete*	6 (s)#, 4 (m), 2 (kd), 2 (v), 1 (fp), 1 (mp), 1 (c)	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt, icke-bruk	*I FN:s arbete återopas Durbankonferensen och Unescos; Slave Route Project. # = ordförandepost.
2002/03: UbU11	I: Status-Quo*	8 (s)#, 3 (m), 2 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (mp), 1 (c)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk	*Täcks redan i kursplanen, vilket ger skolorna friheten att anpassa undervisningen inom dessa ramar.
2003/04: UbU11 (3a)	I: Status-Quo* (samma som tidigare ”täcks redan/skolornas frihet”)	8 (s)#, 3 (m), 2 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (mp), 1 (c)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk	mot. 2003/04:Ub386 har behandlats i två olika utskott på grund av flera olika yrkanden. För att underlätta analysen och skapa klarhet har dessa åtskilts som 3a och 3b.
2003/04: KU15 (3b)	I:Status-Quo (icke-påkallat)	8 (s), 3 (m)#, 2 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (mp), 1 (c)	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt, icke-bruk	”Utskottet anser emellertid inte att det är påkallat med något initiativ från riksdagens sida med anledning av dessa motioner, som därför bör avslås”.
2004/05: KrU7	Forum för levande historia (faller utanför myndighetens sakområde) I: Status-Quo*	8 (s), 3 (m), 2 (fp)#, 2 (v), 1 (kd), 1 (c), 0 (mp)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk	*”Ämnet som sådant är enligt utskottets mening av intresse att få belyst, och utskottet utgår från att det kan komma att tas upp som ett forskningsprojekt vid någon av landets historiska institutioner utan något särskilt initiativ från riksdagen”. ”Även de motionsyrkanden som inte kan anses vara tillgodosedda i detta sammanhang bör enligt utskottets mening avslås av riksdagen”.
2007/08: UU9	I: Status-Quo?	6 (s), 5 (m)#, 2 (kd), 1 (v), 1 (fp), 1 (c), 1 (mp)	Icke-bruk	Utskottets överväganden saknas.
2007/08: KrU6 (6a + 6b)	I: Delegationen för MR (Ju. 2006:27; Dir. 2007:114). II: FN:s arbete (Resolution A/RES/61/19; internationella dag mot slaveriet). III: Forum för levande historia (uppmärksammat slaveriet).	6 (s), 5 (m), 2 (fp), 1 (v)#, 1 (kd), 1 (c), 1 (mp)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk	Motionerna 2007/08:Kr217 (refererad till som 6a) och 2007/08:Kr348 (6b) behandlades samfällt av samma utskott, på grund av deras årtal och kategoritillhörighet. I analysen har dessa dock särskilts som 6a respektive 6b för att tydliggöra deras distinkta karaktärer, trots att utskottet hanterade och besvarade dem gemensamt.
2010/11: KU25	Liksom i föregående betänkande (Delegationen för I: MR, II: FN:s arbete och III: Forum för levande historia) är det nya tillägget Delegationens beslut i SOU 2008:45*.	6 (s), 5 (m), 1 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp)#, 1 (sd)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk, moraliskt (se SOU 2008:45)	*Delegationens beslut i SOU 2008:45 (1) att utveckla kunskapsmaterial om både dåtida och nutida slaveri i Sverige för högstadieskolor, samt (2) genomföra en högtid för att uppmärksamma avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln.
2010/11: KrU10	I: Forum för levande historia (tagit fram utbildningsmaterial) II: Status-Quo (i samband med det högtidlighölls 200-års jubileet av avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln i Sverige	6 (s)#, 5 (m), 1 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp), 1 (sd)	Politiskt-pedagogiskt, icke-bruk (nämner ingenting om ursäkt)	”Utskottet anser inte att motionen bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks”.

2012/13: KrU16	Samma som bet. 2010/11:KU25. Det nya tillägget är hänvisningen till Regeringens webbplats för MR-frågor. I: MR, II: FN:s arbete och III: Forum för levande historia IV: Status-Quo*	5 (s), 5 (m), 1 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp)#, 1 (sd) *[Notera att det saknas en ledamot förmodligen från Socialdemokraterna].	Politiskt-pedagogiskt, moraliskt, icke- bruk	*"Utskottet vill framhålla vikten av att inte glömma bort de grymheter som skedde under den transatlantiska slavhandeln. Utskottet konstaterar att frågan om Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln uppmärksammats både på regeringsnivå och genom en minnesdag anordnad av Diskrimineringsombudsmannen. Utskottet finner inte anledning att föreslå ytterligare åtgärder och avstyrker motion".
2012/13: KrU9	I: Status-Quo*	6 (s)#, 5 (m), 1 (fp), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp), 1 (sd)	Samma som bet. 2010/11:KU25	*"Riksdagen avslår motionsyrkanden om kulturarvsfrågor som är likalydande eller snarlika med motioner som riksdagen relativt nyligen har tagit ställning till".
2014/15: KrU10	Samma som bet 2012/13:KU16 dock inget om Regeringens webbplats för MR-frågor. I: Forum för levande och II: Status-Quo*	6 (s), 4 (m)#, 2 (sd), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp), 1 (fp)	Politiskt-pedagogiskt, icke- bruk	*"Utskottet framhäver att Sverige (1) högtidlighöll 200-årsminnet av den transatlantiska slavhandelns avskaffande och noterar att (2) Forum för levande historia har uppmärksammat slaveriet genom att utveckla utbildningsmaterial för skolan. Materialet syftar till att ge elever historiska perspektiv och öka förståelsen för mänskliga rättigheter samt diskutera framtida utmaningar i att uppfylla dessa rättigheter globalt".
2020/21: KrU6	I: Andra kolonialmakter/länder II: Forum för levande historia III: Caricom*	5 (s), 4 (m)#, 3 (sd), 1 (v), 1 (kd), 1 (c), 1 (mp), 1 (L)# *[Notera att Folkpartiet (fp) bytte namn 2015 till Liberalerna (L).	Politiskt-pedagogiskt, icke- bruk (Implicit icke- bruk eftersom kärnfrågorna undviks eller förbises (t ex handlar det om Sverige men Utskottet gör sig gällande om exempelvis andra kolonialmakten/länder)	*Utskottet påpekar att Caricom söker dialog med europeiska länder, inklusive Sverige, om slavhandeln sedan 2013, men Sveriges regering har inte fått någon framställan om ursäkt och har inte tagit ställning.

Källa: bet. 2001/02:UU8; 2002/03:UbU11; 2003/04:UbU11; 2003/04:KU15; 2004/05:KrU7; 2007/08:UU9; 2007/08:KrU6; 2010/11:KU25; 2010/11:KrU10; 2012/13:KU16; 2012/13:KrU9; 2014/15:KrU10; 2020/21:KrU6.